

Levnadsförhållanden 1980-2016

– ett urval av indikatorer

Levnadsförhållanden 1980-2016

– ett urval av indikatorer

Living Conditions 1980-2016

– a selection of indicators

SCB, Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden
2018

Producent	SCB, Enheten för Social välfärdsstatistik Box 24 300, 104 51 Stockholm 010-479 40 00
Producer	Statistics Sweden, Social Welfare Statistics Unit Box 24 300, SE-104 51 Stockholm, Sweden +46 10 479 40 00
Förfrågningar Enquiries	+46 10 479 40 00, ulfsilc@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, *Levnadsförhållanden 1980-2016 – ett urval av indikatorer*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, *Living Conditions 1980-2016 – a selection of indicators*.

Omslag/Cover: Ateljén, SCB

URN:NBN:SE:SCB-2018-LEBR1801_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Denna rapport baseras på uppgifter från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden åren 1980–2016. I rapporten ges en översiktlig beskrivning av hur levnadsförhållanden inom olika områden – boende, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet – har förändrats sedan 1980-talet. Resultaten redovisas för befolkningen 16–84 år samt uppdelat efter olika redovisningsgrupper som kön, ålder, inrikes/utrikes född, utbildningsnivå, inkomstnivå och region.

Rapporten har utarbetats av Philip Andö (kapitel 2), Anne Danielsen Rackner (kapitel 3, 4 och 9), Anna Hagman (kapitel 8), Göran Nordström (kapitel 5 och 6) och Charlotte Samuelsson (kapitel 7).

Thomas Helgeson och Anna Nyman har bidragit med värdefulla synpunkter.

Statistiska centralbyrån i mars 2018

Petra Otterblad Olausson

Alexandra Kopf Axelman

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	5
1. Inledning	7
Rapportens innehåll	7
Förutsättningar och avgränsningar	8
2. Boende	9
Hyresrätt	9
Trångboddhet	10
Hög utrymmesstandard	11
3. Sysselsättning	15
Arbete som huvudsaklig sysselsättning	15
Tidsbegränsat anställda	16
Skift och schema	18
4. Arbetsmiljö	19
Psyiskt ansträngande arbete	19
Stora möjligheter att lära nya saker i arbetet	20
Enformigt arbete	21
5. Fritid	23
Semesterresa	23
Bokläsning	24
6. Sociala relationer	27
Ensamboende	27
Egen familj	28
Ingen nära vän	29
7. Medborgerliga aktiviteter	33
Medlem i facklig organisation	33
Medlem i politiskt parti	34
Diskutera politik	36
8. Hälsa	39
Övervikt	39
Röker dagligen	40
Snusar dagligen	41
9. Trygghet	43
Utsatt för hot eller våld	43
Oro för hushållets ekonomi	44

Oro för att bli arbetslös	45
Kort om statistiken.....	47
Statistikens ändamål och innehåll	47
Information om statistikens framställning	47
Information om statistikens kvalitet	48
Bortfallsutvecklingen 1980–2016	48
Referenser.....	49
Bilaga 1: Definitioner av indikatorer	51
Bilaga 2: Redovisningsgrupper	57
In English	61

Sammanfattning

I den här rapporten ger vi en översiktlig beskrivning av utvecklingen sedan 1980 för ett urval av indikatorer från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden. Rapporten innehåller ett kapitel för vart och ett av de åtta ämnesområdena boende, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet, som utgör delkomponenter i undersökningen. Resultaten redovisas för befolkningen 16–84 år samt uppdelat efter olika redovisningsgrupper som kön, ålder, inrikes/utrikes född, utbildningsnivå, inkomstnivå och region.

Resultaten visar bland annat att det på 1980-talet var vanligare än det är idag att bo i hyresrätt, att vara trångbodd, att röka dagligen, att vara fackligt ansluten, att vara medlem i något politiskt parti, att inte ha någon nära vän samt att oroa sig för hur det ska gå med hushållets ekonomi under det närmaste året.

På 2010-talet är det å andra sidan vanligare än på 1980-talet att vara överviktig, att snusa dagligen, att arbeta skift, att ha ett arbete där man har stora möjligheter att lära sig nya saker, att säga sin mening när samtal kommer in på politik samt att ha varit utsatt för hot eller våld någon gång under det senaste året.

Under de drygt fyrtio år som har gått sedan Undersökningarna av levnadsförhållanden tog sin form har mycket hänt i Sverige. Vissa saker är sig lika, men mycket har också förändrats. Till exempel har andelen personer i befolkningen som har eftergymnasial utbildning fördubblats, liksom andelen personer i befolkningen som är utrikes födda. Det måste man bära med sig när man tolkar resultaten.

1. Inledning

Välfärdens utveckling kan mätas på olika sätt. Ett vanligt mått är Bruttonationalprodukten (BNP). Under den tidsperiod som den här rapporten sträcker sig över, 1980 till 2016, har BNP per capita i Sverige nästan fördubblats. BNP säger dock inget om fördelningen av välfärden i samhället. Redan på 1950-talet tog därför FN initiativet till en form av social rapportering som skulle bli embryot till bland annat SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (Jorner 2008, s. 406). Tanken var att genom olika välfärdsindikatorer ge en mer sammansatt bild av välfärdens utveckling. Mätningar på individnivå gör det dessutom möjligt att redovisa fördelningen av välfärden i befolkningen utifrån ett antal bakgrundsfaktorer som kön, ålder, utbildning och inkomst för att se om välfärden skiljer sig åt mellan olika grupper.

Numera används ofta begreppet livskvalitet. Till exempel har OECD tagit fram ett ramverk, Better Life Index, baserat på denna tanke (OECD 2017) och i Sverige genomfördes 2015 utredningen *Får vi det bättre – Om mått på livskvalitet* (SOU 2015:56).

SCB mäter och beskriver välfärden bland annat genom Undersökningarna av levnadsförhållanden, en intervjuundersökning som har gjorts årligen i över fyrtio år. I undersökningen ställs frågor inom områdena boende, ekonomi, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet. Denna rapport ger en översiktlig redovisning av resultat för perioden 1980–2016 för ett urval av indikatorer från undersökningen. Indikatorerna är jämförbara över tid och har tagits fram med hjälp av nya uppräkningsvikter som ger möjlighet att ta fram skattningar med konfidensintervall på ett enhetligt sätt för hela tidsperioden.

Under de drygt tre decennier som rapporten sträcker sig över har mycket hänt i Sverige. Vissa saker är sig lika, men mycket har förändrats. En förändring är att befolkningens storlek och sammansättning ser annorlunda ut idag. År 1980 var Sveriges befolkning 8,3 miljoner, jämfört med nära 10 miljoner år 2016. Andelen utrikes födda i åldersgruppen 16–84 år har fördubblats, från 9 procent 1980 till 20 procent 2016. Även befolkningens utbildningsnivå har förändrats. När årskullar med högre utbildningsnivå succesivt blir en större del av befolkningen ökar utbildningsnivån i befolkningen. År 1985 hade 45 procent av befolkningen i åldern 25–74 år förgymnasial utbildning som sin högsta utbildningsnivå och 16 procent hade en eftergymnasial utbildning. År 2016 hade 15 procent högst förgymnasial utbildning medan 40 procent hade eftergymnasial utbildning. Dessa förändringar är något man måste bära med sig då man tolkar resultaten rapporten.

Rapportens innehåll

Rapporten innehåller ett kapitel för vart och ett av de åtta ämnesområdena boende, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet, som utgör delkomponenter i Undersökningarna av levnadsförhållanden. Resultat redovisas för perioden 1980–2016.

Undersökningarna omfattar idag befolkningen 16 år och äldre, men för att kunna göra jämförelser över tid används i denna rapport åldersgruppen 16–84 år. Resultaten redovisas uppdelat efter kön, ålder, inrikes/utrikes född, utbildningsnivå, inkomstnivå samt region.

I kapitlet *Kort om statistiken* beskrivs undersökningens upplägg och hur statistiken framställs. I de två bilagorna finns information om *definitioner av indikatorer* och de *redovisningsgrupper* som används i rapporten.

Till rapporten hör även en *tabellbilaga* som innehåller samtliga indikatorer och redovisningsgrupper med tillhörande konfidensintervall. Tabellbilagan finns tillgänglig i anslutning till rapporten på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Förutsättningar och avgränsningar

Under åren 2006–2008 gjordes stora förändringar i Undersökningarna av levnadsförhållanden: dels ändrades datainsamlingsmetoden från i huvudsak besöksintervju till i huvudsak telefonintervju, dels integrerades den med den europeiska undersökningen Statistics on Income and Living Conditions (SILC). Dessa förändringar innebär tidsseriebrott för vissa indikatorer, medan andra indikatorer bedöms hålla för jämförelser över tid. Rapporten baseras på ett urval av de indikatorer som SCB bedömer kan användas för jämförelser över tid.

I rapporten redovisas resultat för tidsperioden 1980–2016. Samtliga indikatorer i rapporten har dock inte varit med i undersökningarna under alla år. Notera även att vi har valt att inte ta med data för åren 2006–2007 eftersom det förändringsarbete som pågick under dessa år i en del fall verkar ha påverkat indikatorer och lett till svårtolkade resultat.

När resultaten i undersökningen beräknas används uppräkningsvikter som tar hänsyn till urvalsdesign och bortfall. Med hjälp av vikterna och SCB:s beräkningsprogram CLAN beräknas skattningar och tillhörande konfidensintervall. Detta upplägg har hittills använts vid publicering av undersökningens resultat för åren 2008 och framåt. För att göra det möjligt att ta fram skattningar och konfidensintervall på ett enhetligt sätt över en längre tidsperiod har nya vikter tagits fram för åren 1980–2005, beräknade enligt det förfaringssätt som gäller 2008 och framåt. Dessa nya vikter utgör grunden för tidsserierna i rapporten. Resultaten kan därför skilja sig något från tidigare publicerat material.

I rapporten ingår inga av undersökningens indikatorer inom området ekonomi. De intervjubaserade ekonomiindikatorerna har ändrats och lämpar sig inte för jämförelse över tid. För de registerbaserade ekonomivariablerna är den officiella källan undersökningen Inkomster och skatter (IoS). Ekonomikomponenten finns dock representerad i rapporten i form av redovisningsgruppen "Disponibel inkomst per konsumtionsenhet".

2. Boende

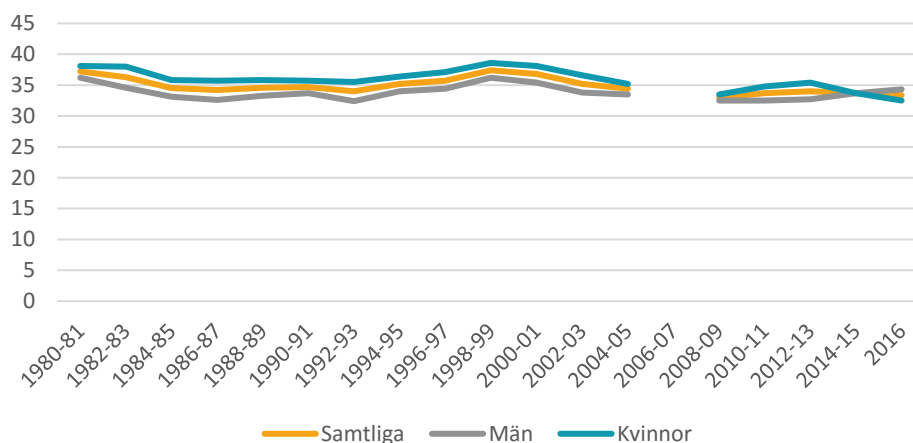
Att hyra sin bostad har blivit mindre vanligt de senaste åren jämfört med början av 1980-talet. I första hand är det personer med högre inkomster som i allt större utsträckning köper sin bostad medan andelen som bor i hyresrätt samtidigt har ökat hos den femtedel av befolkningen med lägst inkomster. Boendestandarden räknat i antal sovrum per person har ökat. Utvecklingen ser emellertid olika ut för inrikes respektive utrikes födda. Trångboddheten har ökat bland utrikes födda medan hög utrymmesstandard har blivit vanligare bland inrikes födda.

Hyresrätt

Andelen av befolkningen 16–84 år som bor i hyresrätt har minskat något under perioden 1980–2016. Att bo i en hyresrätt är ungefär lika vanligt bland män och kvinnor.

Diagram 2.1

Andel som bor i hyresrätt, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

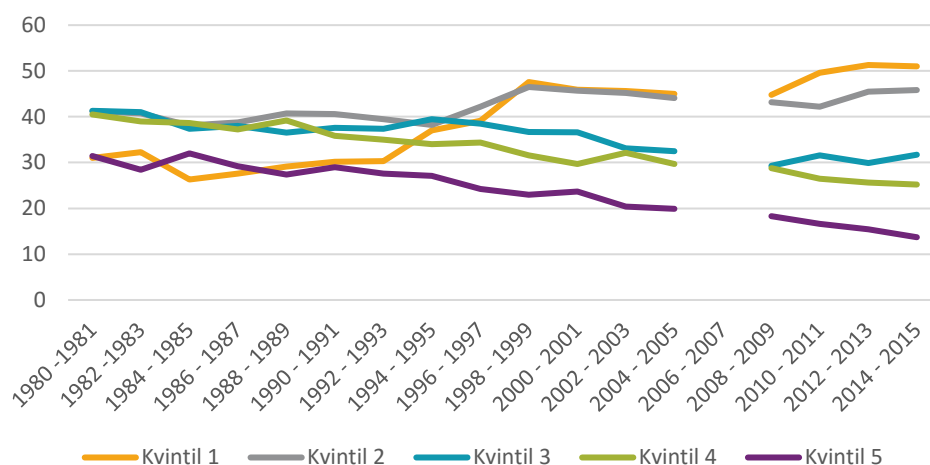
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

I början av 1980-talet var andelen som bor i hyresrätt ungefär lika stor inom den femtedel av befolkningen med lägst disponibel inkomst per konsumtionsenhet (kvintil 1) som i gruppen med högst disponibel inkomst (kvintil 5). Från och med början av 1990-talet ökar andelen som bor i hyresrätt inom gruppen med lägst inkomster samtidigt som personer med inkomster i de högre kvintilerna (kvintil 4 och 5) i allt högre utsträckning äger sin bostad. I den översta inkomstgruppen har andelen som bor i hyresrätt mer än halverats mellan år 1980 och år 2015, från drygt 31 procent till knappt 13 procent. Samtidigt har andelen i kvintil 1 som bor i hyresrätt ökat från 31 procent till över 50 procent inom kvintil 1.

Skillnaderna mellan inkomstgrupperna beträffande hur stor andel som bor i hyresrätt har gradvis ökat under de senaste 25 åren och från och med åren 2008–09 fram till 2015 blir skillnaderna större i relativt snabb takt. För de senaste åren framträder ett generellt mönster som visar att ju högre upp i inkomstskalan en person befinner sig desto mindre sannolikt är det att personen bor i en hyresrätt. Under 1980- och 1990-talet var mönstret ett annat.

Diagram 2.2

Andel som bor i hyresrätt, fördelat efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet i kvintiler. Personer 16–84 år. 1980–2015. Procent.

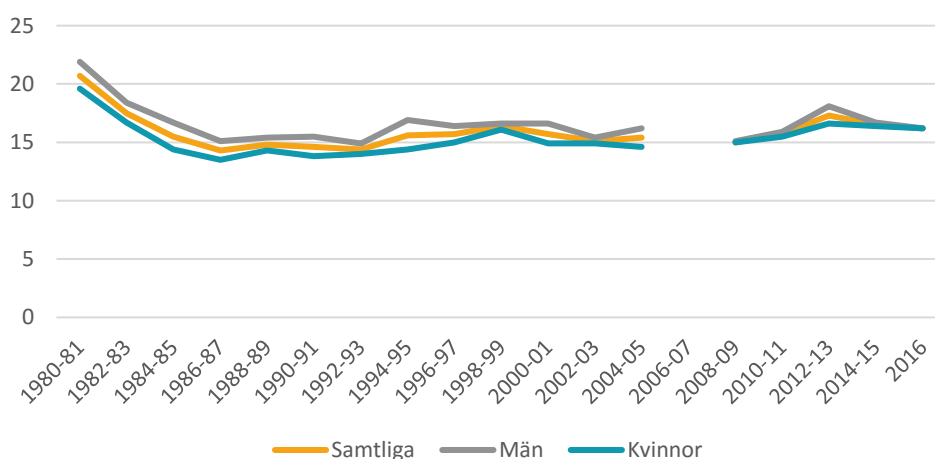
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Trångboddhet

Trångboddhet kan definieras på olika sätt där en variant är den så kallade Norm 3, enligt vilken man är trångbodd om man bor i en bostad med fler än en person per sovrum (SOU 1986:5). År 2016 var 16 procent av befolkningen 16–84 år trångbodda enligt Norm 3. Det är en minskning jämfört med 1980–81 då 21 procent var trångbodda. Andelen trångbodda är ungefär lika stor bland män och kvinnor.

Diagram 2.3

Andel som är trångbodda enligt norm 3, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

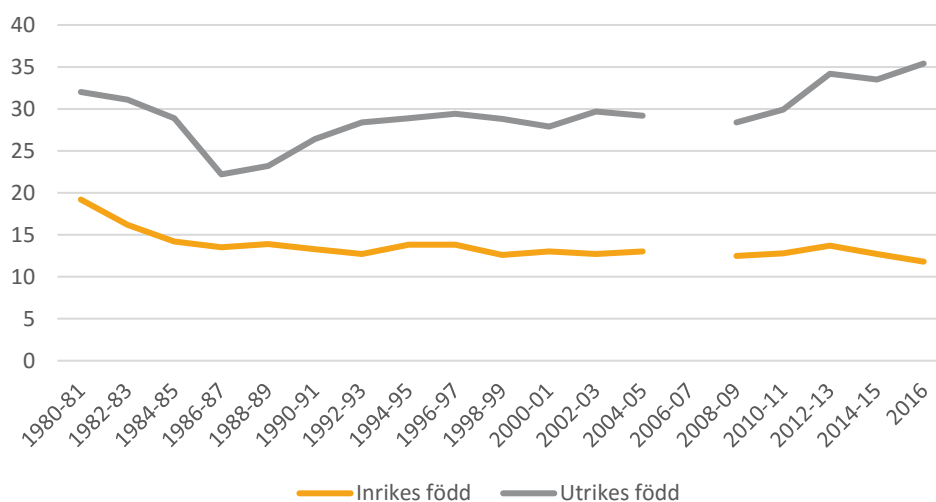
För inrikes födda har trångboddhet blivit mindre vanligt sedan början av 1980-talet samtidigt som en allt större andel utrikes födda bor i en bostad med fler än en person per sovrum. Skillnaderna mellan de två grupperna var mindre under 1980-

talet, framförallt under åren 1986–87. De ökade skillnaderna i trångboddhet beror i stort sett enbart på att utrikes födda i allt högre utsträckning bor i en bostad med fler än en person per sovrum.

Efter mitten av 1980-talet har trångboddheten ökat under en längre tid bland utrikes födda medan utvecklingen har varit mer eller mindre oförändrad för personer födda i Sverige. De senaste fem åren har trångboddheten ökat från 28 till 35 procent bland utrikes födda vilket är en relativt stor ökning under endast ett par år. För inrikes födda har trångboddheten sjunkit till 12 procent år 2016 vilket innebär en lägre andel trångbodda jämfört med tidigare år.

Diagram 2.4

Andel som är trångbodda enligt norm 3, fördelat efter inrikes/utrikes född. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

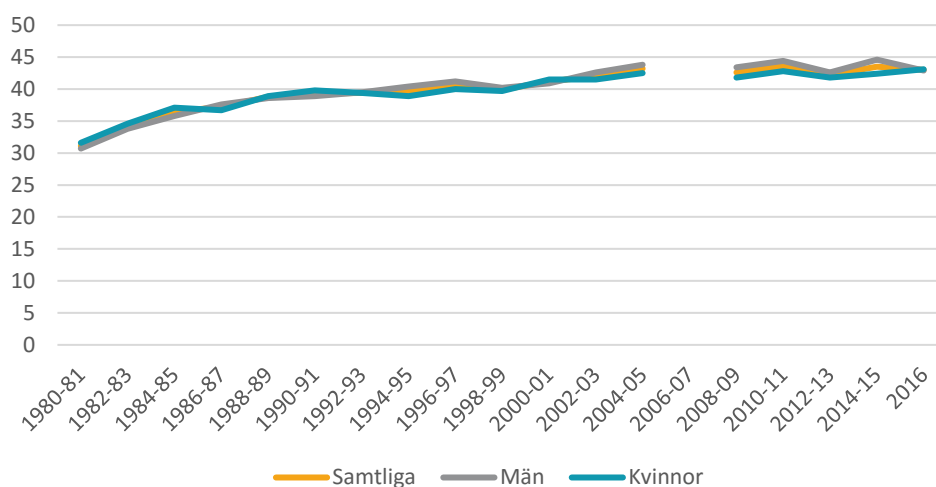
Trångboddhet är betydligt vanligare bland personer födda utanför Europa jämfört med utrikes födda som är födda i ett europeiskt land. Nästan varannan utomeuropeiskt född person, drygt 46 procent, bodde år 2016 i en bostad med fler än en person per sovrum. För födda i ett annat europeiskt land uppgick trångboddheten till strax under 24 procent år 2016. Det finns därmed större skillnader inom gruppen utrikes födda jämfört med hur det ser ut mellan inrikes födda och utrikes födda som invandrat från Europa.

Hög utrymmesstandard

Boendetrymmet har ökat i befolkningen åren 1980–2016. Över 40 procent av de som är i åldern 16–84 år bor i en bostad där det finns fler än ett sovrum per person år 2016. I början av 1980-talet var det ungefär en av tre i befolkningen som bodde i en lägenhet eller ett hus med så kallad hög utrymmesstandard vilket innebär fler sovrum än personer i bostaden. Andelen med hög utrymmesstandard är ungefär lika stor bland män och kvinnor.

Diagram 2.5

**Andel som har hög utrymmesstandard, fördelat efter kön.
Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.**

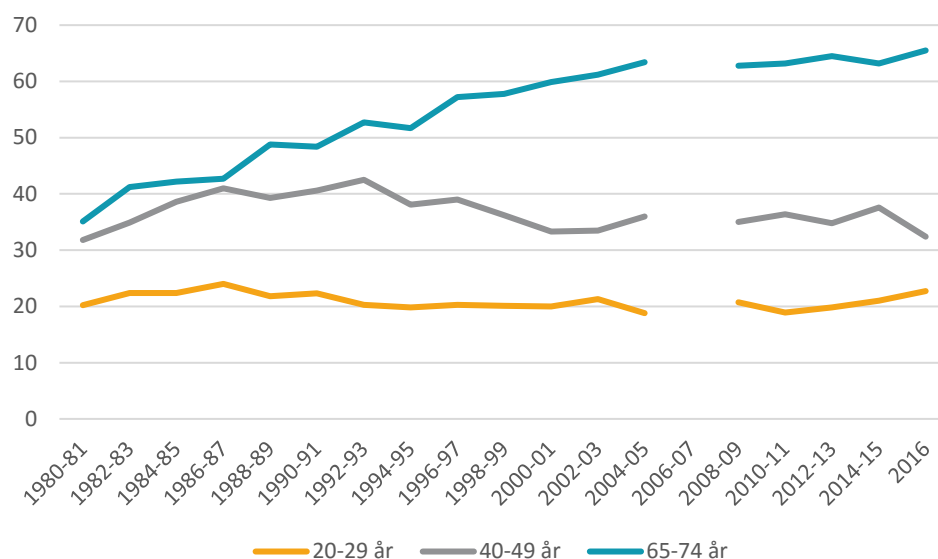
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Hög utrymmesstandard var ungefär lika vanligt i åldersgrupperna 40–49 år respektive 65–74 år under första halvan av 1980-talet. Under åren 1980–1986 var det färre än hälften även i åldersgruppen 65–74 år som hade hög utrymmesstandard, men från och med senare delen av 1980-talet förbättras utrymmesstandarderna för dem. Samtidigt har det blivit allt mindre vanligt att bo i en bostad med fler än ett sovrum per person i åldersgruppen 40–49 år där andelen sjunkit från och med början av 1990-talet.

I den yngsta gruppen, 20–29 år, bor ungefär samma andel i en bostad med hög utrymmesstandard år 2016 som i början av 1980-talet. Skillnaderna gentemot de som är i åldern 65–74 år har dock ökat under de senaste 35 åren. Idag är det ungefär tre gånger vanligare med hög utrymmesstandard i åldersgruppen 65–74 år jämfört med i åldersgruppen 20–29 år, medan det var knappt dubbelt så vanligt förekommande första åren på 1980-talet. Skillnaderna mellan 65–74 åringar och de som är i åldern 40–49 år har också ökat under samma period. Idag är det ungefär en dubbelt så hög andel med hög utrymmesstandard i åldersgruppen 65–74 år jämfört med i gruppen 40–49 år.

Diagram 2.6

Andel som har hög utrymmesstandard, fördelat efter ett urval av åldersgrupper. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

I Sverige har utrymmesstandarden med andra ord förbättrats i befolkningen både med avseende på den minskade trångboddheten men också när det gäller andelen i åldern 16–84 år som bor i en bostad med fler än ett rum per person. De senaste 10–15 åren har emellertid boendestandarden sett till antal sovrum per person varit mer eller mindre oförändrad. Det är i första hand från tidigt 1980-tal till början av 2000-talet som andelen av befolkningen med hög utrymmesstandard ökat.

3. Sysselsättning

Sedan början av 1980-talet har andelen personer i åldern 16–64 år som har arbete som huvudsaklig sysselsättning minskat från 76 till 72 procent. Under samma period har andelen som arbetar skift eller efter schema ökat från 13 till 21 procent. Andelen tidsbegränsat anställda har ökat från 10 procent 1986–87 till 13 procent 2016.

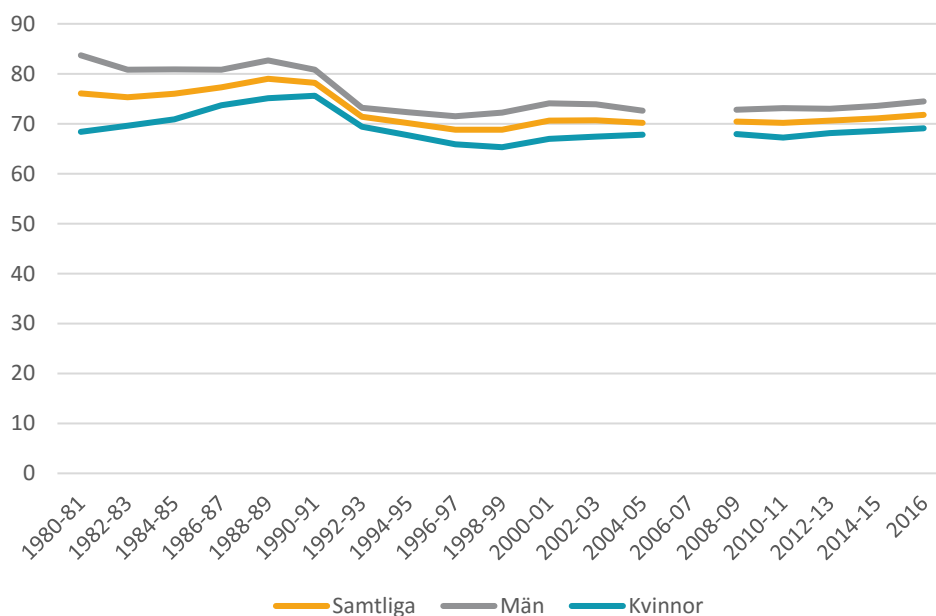
Arbete som huvudsaklig sysselsättning

I Undersökningarna av levnadsförhållanden får intervjupersonerna svara på frågor om vad man har för huvudsaklig sysselsättning. Detta kapitel handlar om dem som har arbete som huvudsaklig sysselsättning. Gruppen benämns i rapporten förvärvsarbetande och består av både anställda och egenföretagare.

År 2016 var 72 procent av befolkningen i åldern 16–64 år förvärvsarbetande. Det är en minskning jämfört med 1980–81 då andelen var 76 procent. Utvecklingen över tid kan grovt delas in i två perioder. Under 1980-talet och en bit in på 1990-talet varierade andelen förvärvsarbetande mellan 75 och 79 procent. 1992–93 sjönk andelen till 71 procent och stabiliserade sig därefter på den lägre nivån. Bland män har andelen förvärvsarbetande minskat från 84 procent i början av 1980-talet till 75 procent 2016. Bland kvinnor är andelen ungefär densamma nu som då, 68–69 procent.

Diagram 3.1

Andel som har arbete som huvudsaklig sysselsättning (förvärvsarbetande), fördelat efter kön. Personer 16–64 år. 1980–2016. Procent.

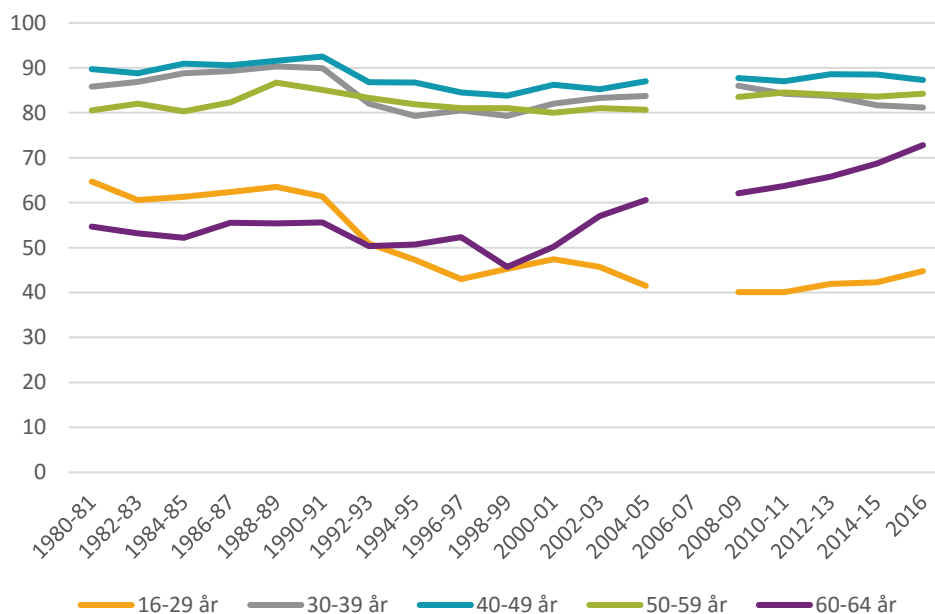
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Indelning efter ålder visar att andelen förvärvsarbetande har minskat bland yngre och ökat bland äldre. Bland personer i åldern 16–29 år har andelen förvärvsarbetande minskat från 65 procent 1980–81 till 45 procent 2016. Bland personer i åldern 60–64 år har andelen istället ökat, framför allt bland kvinnor där andelen

förvärvsarbetande har gått från 43 procent i början av 1980-talet till 70 procent 2016.

Diagram 3.2

Andel som har arbete som huvudsaklig sysselsättning (förvärvsarbetande), fördelat efter ålder. Personer 16–64 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Tidsbegränsat anställda

Bland anställda i åldern 16–64 år hade 13 procent en tidsbegränsad anställning 2016. Det är en ökning jämfört med 1986–87, då frågan om typ av anställning ställdes för första gången. Då var andelen 10 procent. Liksom för gruppen förvärvsarbetande som helhet kan utvecklingen över tid grovt delas in i två perioder. Från 1986–87 och fram till en bit in på 1990-talet var andelen tidsbegränsat anställda 9–10 procent. 1994–95 steg andelen till 14 procent och stabiliserade sig därefter på den högre nivån. Bland män har andelen tidsbegränsat anställda ökat från 8 procent 1986–87 till 12 procent 2016. Bland kvinnor var andelen 13 procent både då och nu.

Diagram 3.3
Andel tidsbegränsat anställda, fördelat efter kön. Anställda 16–64 år. 1986–2016. Procent.

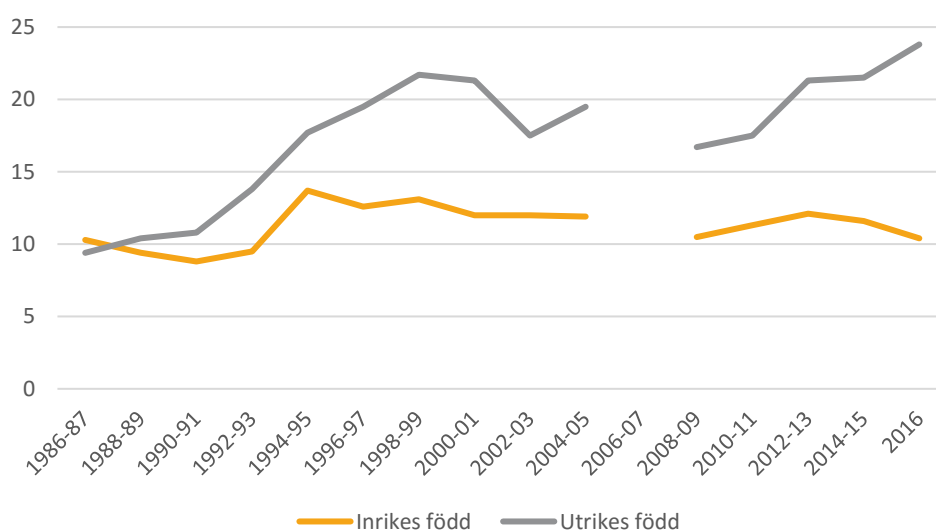

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Tittar man på olika åldersgrupper så är det framför allt bland yngre som andelen tidsbegränsat anställda har ökat: Bland anställda i åldern 16–29 år ökade andelen från 24 till 34 procent mellan 1986–87 och 2016.

Indelning efter födelseland visar att andelen tidsbegränsat anställda bland utrikes födda har ökat från 9 procent 1986–87 till 24 procent 2016. Bland inrikes födda var andelen tidsbegränsat anställda 10 procent både då och nu.

Diagram 3.4
Andel tidsbegränsat anställda, fördelat efter inrikes/utrikes född. Anställda 16–64 år. 1986–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Skift och schema

2016 arbetade 21 procent av de anställda i åldern 16–64 år skift eller efter schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet. Det är en ökning jämfört med 1980–81 då andelen var 13 procent. Andelen som arbetar skift eller efter schema har ökat för både män och kvinnor och i samtliga åldersgrupper. Till exempel ökade andelen skiftarbetare från 19 till 30 procent bland anställda i åldern 16–29 år, och från 7 till 19 procent bland anställda i åldern 60–64 år.

Diagram 3.5

Andel som arbetar skift eller efter schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet, fördelat efter kön. Anställda 16–64 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

4. Arbetsmiljö

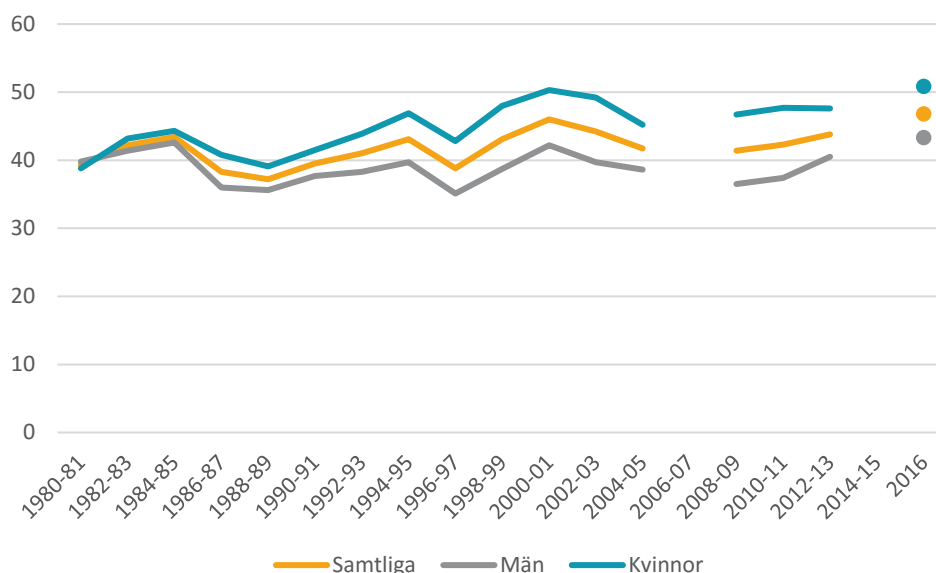
Det är fler som tycker att deras arbete är psykiskt ansträngande nu än på 1980-talet, men det är också fler som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Andelen som tycker att arbetet är enformigt är ungefär densamma nu som då.

Psykiskt ansträngande arbete

2016 tyckte nästan hälften, 47 procent, av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år att deras arbete var psykiskt ansträngande. Det är en ökning jämfört med 1980–81 då andelen var 39 procent. Bland kvinnor har andelen med psykiskt ansträngande arbete ökat från 39 procent 1980–81 till 51 procent 2016. Bland män visar resultaten ingen statistiskt säkerställd skillnad.

Diagram 4.1

Andel som har ett psykiskt ansträngande arbete, fördelat efter kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 1980–2016. Procent.

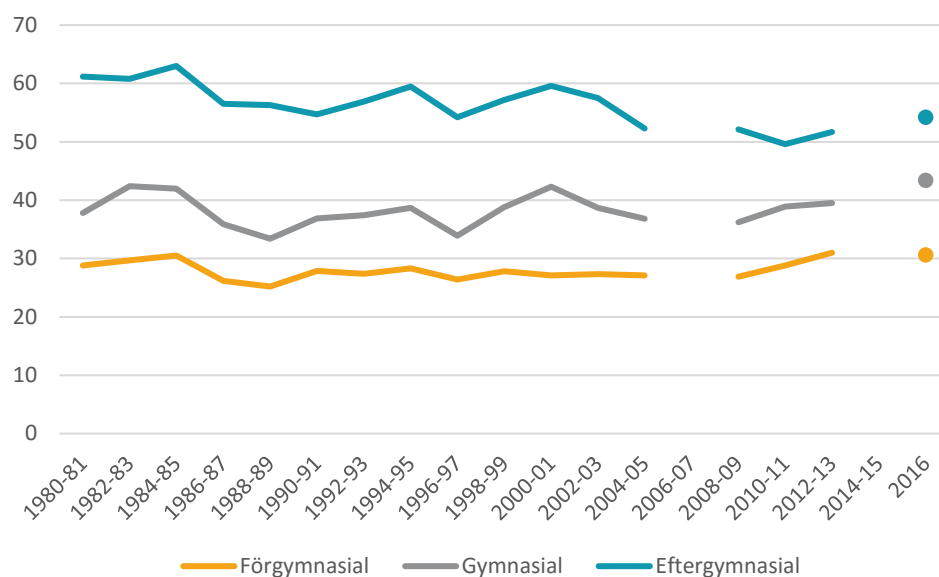

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Indelning efter utbildningsnivå visar att psykiskt ansträngande arbete är vanligare bland personer med eftergymnasial utbildning än bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Så var det i början av 1980-talet och så är det fortfarande 2016, men över tid har skillnaderna mellan de olika utbildningsgrupperna minskat. Det beror framför allt på att andelen med psykiskt ansträngande arbete har ökat bland personer med gymnasial utbildning, från 38 till 43 procent, medan den har minskat bland personer med eftergymnasial utbildning, från 61 till 54 procent.

Diagram 4.2

Andel som har ett psykiskt ansträngande arbete, fördelat efter utbildningsnivå. Förvärvsarbetande 16–64 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Gruppering efter typ av anställning visar att psykiskt ansträngande arbete var vanligare bland fast anställda än bland tidsbegränsat anställda på 1980-talet, 39 jämfört med 31 procent. Sedan dess har andelen med psykiskt ansträngande arbete ökat mer bland tidsbegränsat än bland fast anställda, och 2016 var andelen ungefär densamma i båda grupperna.

Stora möjligheter att lära nya saker i arbetet

I 2016 års undersökning tyckte 78 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år att de hade stora möjligheter att lära sig nya saker i sitt arbete. Det är en ökning jämfört med 1980–81 då andelen var 62 procent.

I början av 1980-talet var det en större andel män än kvinnor som tyckte att de hade stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, 67 jämfört med 57 procent. Sedan dess har andelen ökat bland både kvinnor och män, men ökningen har varit större bland kvinnor och 2016 var andelen ungefär densamma i de två grupperna.

Diagram 4.3

Andel som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i sitt arbete, fördelat efter kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Andelen som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i sitt arbete har ökat i samtliga åldersgrupper, men ökningen har varit störst bland de äldre. Bland förvärvsarbetande i åldern 60–64 år ökade den från 44 procent 1980–81 till 72 procent 2016.

Gruppering efter födelseland visar att andelen som tycker att de lär sig nytt i arbetet har ökat bland både inrikes och utrikes födda, men ökningen har varit störst bland utrikes födda, från 50 till 76 procent.

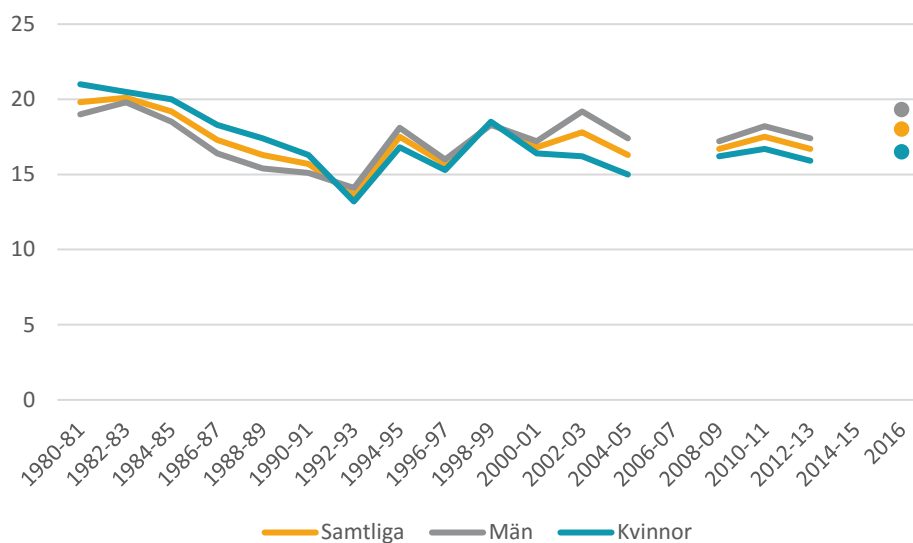
Indelning efter utbildningsnivå visar att det är vanligast att personer med eftergymnasial utbildning tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Så var det i början av 1980-talet och så är det fortfarande 2016. Men över tid har andelen ökat bland personer med förgymnasial och gymnasial utbildning, vilket innebär att skillnaderna mellan de olika utbildningsgrupperna har minskat. Till exempel tyckte 47 procent av dem med förgymnasial utbildning att de hade stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet 1980–81, jämfört med 72 procent 2016.

Enformigt arbete

18 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år tyckte 2016 att deras arbete var enformigt. Jämfört med 1980–81 visar resultaten ingen statistiskt säkerställd skillnad på totalnivå. Andelen har dock varierat över tid och var som lägst 1992–93 då 14 procent tyckte att de hade ett enformigt arbete.

Diagram 4.4

**Andel som tycker att deras arbete är enformigt, fördelat efter kön.
Förvärvsarbetande 16–64 år. 1980–2016. Procent.**

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

För vissa undergrupper har det skett en förändring över tid, det gäller framför allt tidsbegränsat anställda. I den gruppen har andelen som tycker att deras arbete är enformigt ökat från 21 procent 1986–87 till 32 procent 2016.

5. Fritid

Ungefär 60 procent av befolkningen har åkt på semester under perioden 1982–2015.

Kvinnorna reser mer än männen och resandet är mest utbrett bland unga kvinnor. Bland äldre män har semesterresandet ökat under hela perioden. Resandet är också mer utbrett i de högre inkomstskikten än i de lägre.

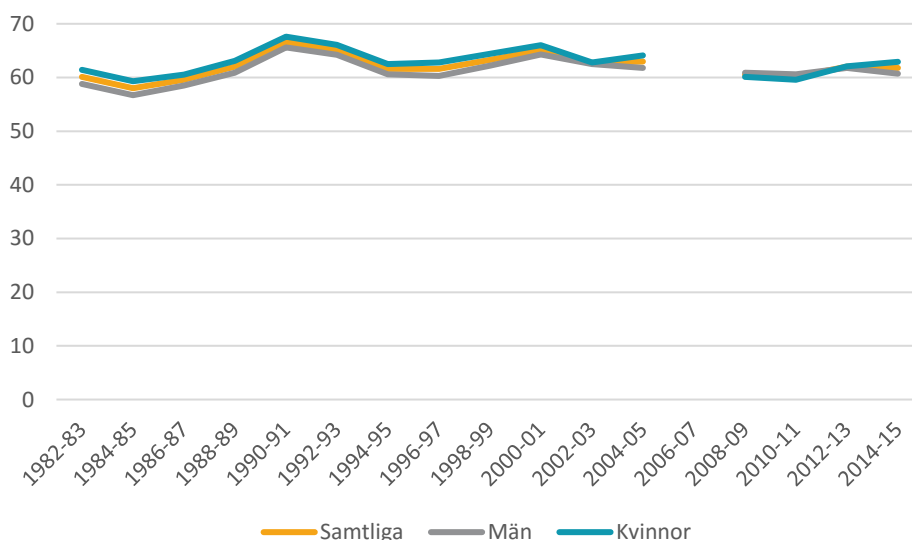
Bokläsandet har varit konstant i befolkningen som helhet 1982–2015. Ungefär fyra av tio läser varje vecka. Bland män 20–29 år har andelen nästan halverats från 38 procent till 20 procent under den aktuella perioden, medan den istället ökat kraftigt bland kvinnor 50 år och äldre.

Semesterresa

Andelen i befolkningen som under en föregående 12-månadersperiod gjorde en semesterresa på minst en vecka var ungefär 60 procent både 1982–83 och 2014–15. Under årens lopp har det dock förekommit både upp- och nedgångar i semesterresandet. 1990–91 nåddes en topp på 67 procent.

Diagram 5.1

Andel som rest på semester minst en vecka under föregående 12-månadersperiod, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1982–2015. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

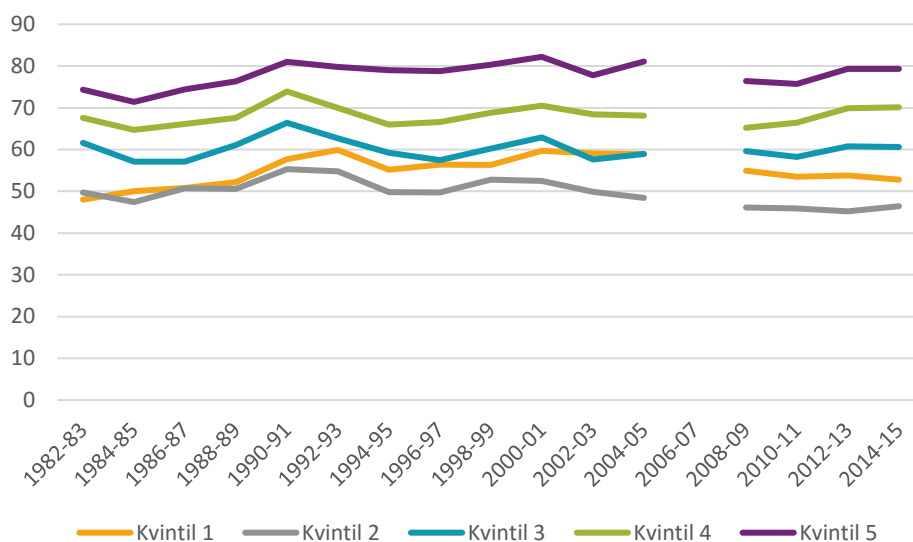
Kvinnor reser i större utsträckning än män, och det är framförallt unga kvinnor som reser på semester. De unga männen har hela tiden legat efter i resande, men de äldsta männen, 75–84 år, har ökat semesterresandet under 30-årsperioden från 25 till 39 procent. För de äldsta kvinnorna syns ingen motsvarande ökning över tid. Även bland de yngre pensionärerna, 65–74 år, finns motsvarande ökningstakt bland männen, och då ifrån en något högre nivå.

Semesterresandet är till stor del betingat av ekonomiska faktorer, vilket blir tydligt när vi betraktar resandet över tid utifrån olika inkomstgrupper, i denna rapport inkomstkventiler.

I den femtedel av befolkningen som har högst disponibel inkomst per konsumtionsenhet (kvintil 5) gjorde 8 av 10 en semesterresa på minst 1 vecka 2014–15, medan det i den femtedel med lägst disponibel inkomst per konsumtionsenhet (kvintil 1) var 5 av 10. I kvintil 1 reste man under 1980-talet på semester i ungefär samma omfattning som kvintil 2, för att under de kommande åren därefter resa på semester i större utsträckning än kvintil 2. I både kvintil 2 och kvintil 3 minskade resandet under 1990-talet, medan nedgången i kvintil 1 inte varit lika markant. Här återhämtade man sig istället under de inledande åren på 2000-talet. Kvintil 5 har däremot gått igenom 1990-talet med bibehållet högt semesterresande.

Diagram 5.2

Andel som rest på semester minst en vecka under en föregående 12-månadersperiod, fördelat efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet i kvintiler. Personer 16–84 år. 1982–2015. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Bokläsning

Andelen i befolkningen som varje vecka läser böcker har legat tämligen konstant strax under 40 procent under hela tidsperioden 1982–2015. Utvecklingen har dock sett olika ut för kvinnor och män i olika åldersgrupper. Bland männen har andelen bokläsare stadigt minskat från 35 procent 1982–83 till 29 procent 2014–15, medan andelen varit tämligen oförändrad runt 45 procent bland kvinnorna. Unga män har minskat sitt bokläsande väsentligt under åren, en minskning som främst skedde under 1980-talet, då andelen bland 20–29-åringarna sjönk från 38 procent 1982–83 till 28 procent 1990–91. Därefter var bokläsandet långvarigt stabilt vid 28 procent fram till 2008–09. Andelen sjönk sedan ytterligare, till 20 procent 2014–2015. För de unga kvinnorna har utvecklingen varit stegvis nedåtgående på liknande sätt, men från en betydligt högre nivå. 16–19-åringarna uppvisar en liknande nedåtgående utveckling som 20–29-åringarna, både bland kvinnorna och bland männen.

Diagram 5.3

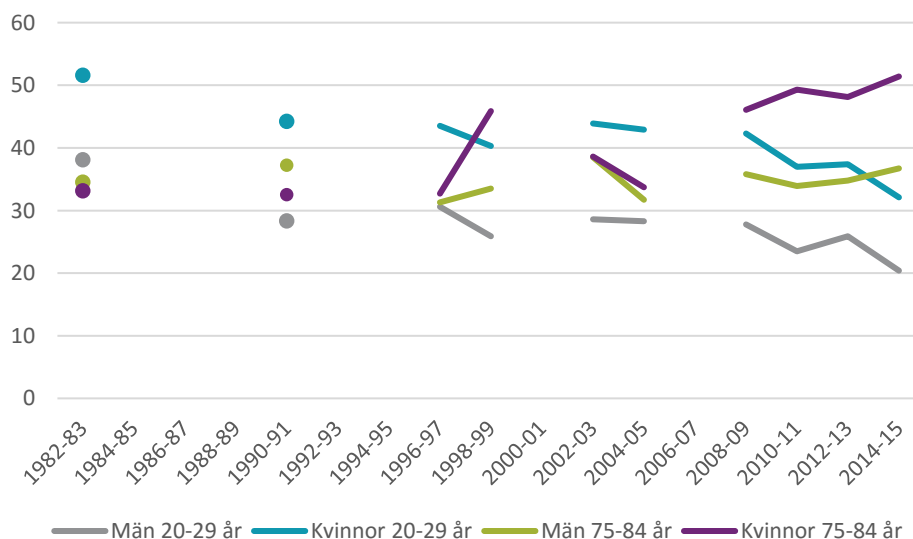
Andel som har ägnat sig åt bokläsning varje vecka under en föregående 12-månadersperiod, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1982–2015. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 5.4

Andel som har ägnat sig åt bokläsning varje vecka under en föregående 12-månadersperiod, fördelat efter kön. Personer 20–29 år. 1982–2015. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Personer mellan 40 och 49 år uppvisar en stabilitet över tid både bland männen och bland kvinnorna. I åldersgrupperna 50 år och däröver har bokläsandet ökat bland kvinnor, medan det varit stabilt oförändrat bland män. Hälften av alla kvinnor 75–84 år läser idag varje vecka jämfört med var tredje äldre kvinna i början av 1980-talet.

6. Sociala relationer

Under hela perioden 1980–2016 ökade ensamboendet bland män från 18 till 25 procent, medan det bland kvinnor varit något mer stabilt 21–22 procent och som högst 24 procent runt millennieskiftet.

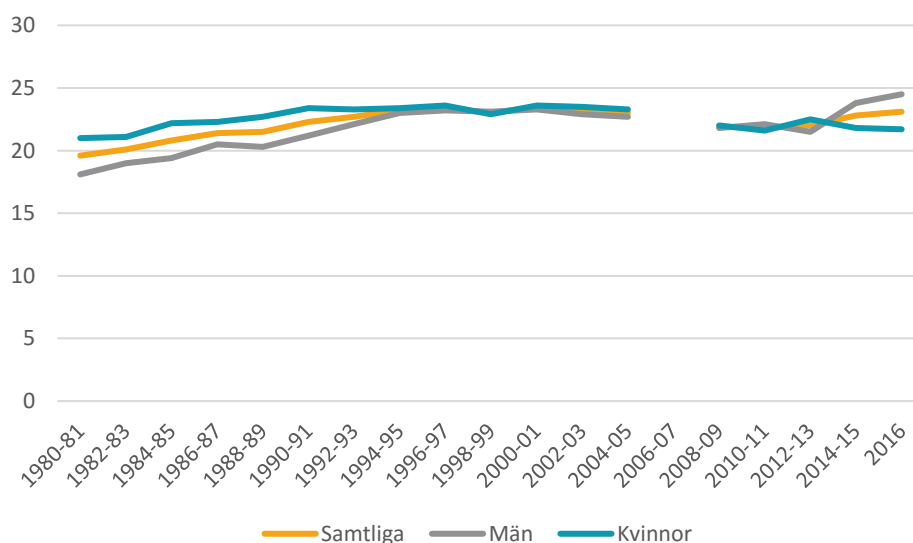
Andelen i befolkningen som inte har någon nära vän har minskat i samtliga åldersgrupper både bland män och bland kvinnor 1980–2016.

Ensamboende

Andelen personer som bor ensamma, det vill säga utan vare sig barn, föräldrar, partner, släktingar, vänner eller andra personer i sitt hushåll, ökade något bland män under perioden 1980–2016. Ökningen skedde främst under 1980-talet och under första hälften av 1990-talet, då andelen steg från 18 till 23 procent 1994–95. Först 2012–13 syns en ytterligare ökning, och 2016 var andelen ensamboende män 25 procent. För kvinnornas del har ensamboendet varit något mer stabilt över tiden, då andelen som mest ökade från 21 procent 1980–81 till 24 procent vid millennieskiftet.

Diagram 6.1

Andel som bor ensamma, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

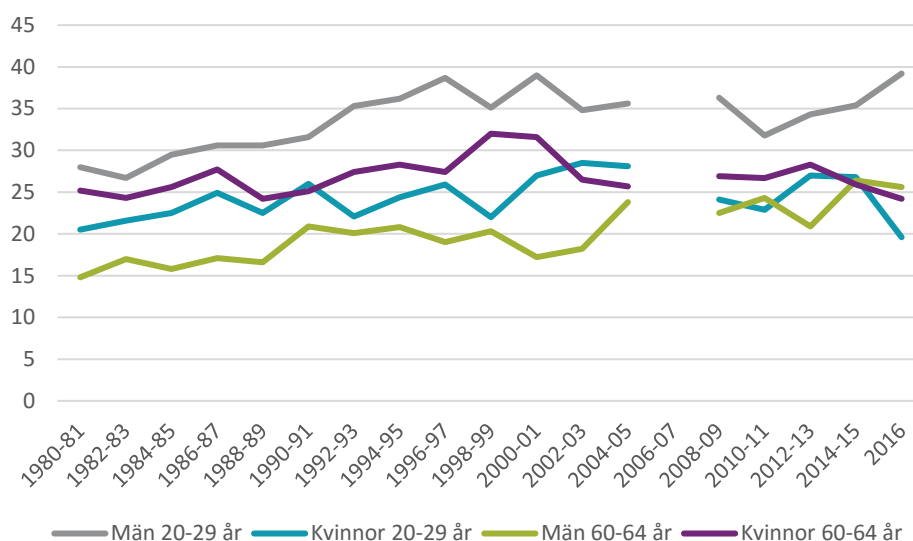

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

I åldersgruppen 20–29 år ökade andelen ensamboende bland kvinnorna från 21 procent 1980–81 till 28 procent när det var som högst åren 2002–05. Bland männen ökade andelen under samma tid från 28 till 36 procent. Den högsta andelen bland männen, 39 procent, nåddes dock redan 2000–01. Samma nivå noteras även 2016, men med större osäkerhet i skattningen.

Diagram 6.2

**Andel som bor ensamma, fördelat efter kön i utvalda åldersgrupper.
1980–2016. Procent.**

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Bland män i åldern 60–64 år har andelen ensamboende ökat från 15 procent åren 1980–81 till 26 procent år 2016. Bland kvinnorna i samma åldersgrupp har andelen ensamboende varit tämligen konstant runt 25 procent, med en tillfällig uppgång till drygt 30 procent strax före och under millennieskiftet.

I den äldsta åldersgruppen 75–84 år, har ensamboende varit relativt vanligt under hela perioden 1980–2016. Men här är trenden nedåtgående såväl bland kvinnorna som bland männen.

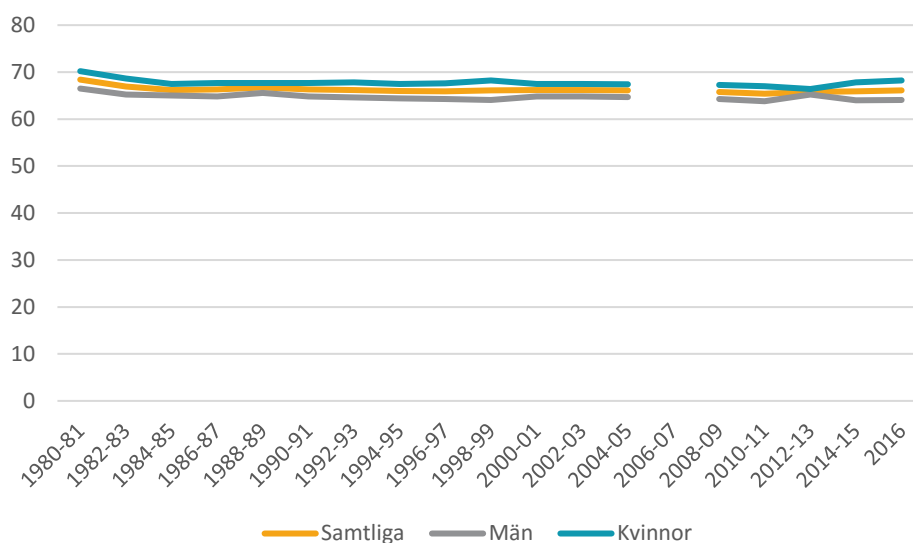
Egen familj

Andelen som har egen familj, det vill säga är sammanboende med eller utan barn eller är ensamstående med barn, har varit konstant knappt 70 procent bland kvinnor under perioden 1980–2016. Även bland män har andelen med egen familj varit konstant, men på en något lägre nivå, strax under 65 procent, under samma period.

Samtidigt som det blivit vanligare i åldersgruppen 20–29 år att vara ensamboende, är det idag färre unga vuxna som bildar familj mellan 20 och 29 år än i början av 1980-talet. För kvinnor 20–29 år minskade andelen med egen familj från 70 procent 1980–81, till 64 procent 1992–93, och till 54 procent 2016. För män i samma åldersgrupp har andelen med egen familj minskat ungefär lika mycket: Från 43 till 31 procent sett över hela tidsperioden.

Diagram 6.3

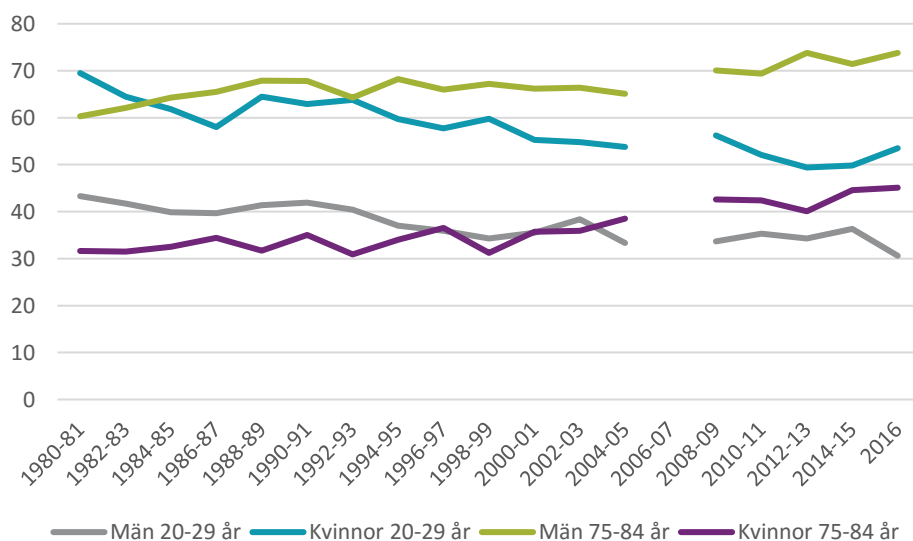
Andel som har egen familj, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 6.4

Andel som har egen familj, fördelat efter kön i utvalda åldersgrupper. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Ingen nära vän

Med nära vän avses i detta sammanhang någon att kunna prata med om vad som helst vid sidan om eventuell make/maka eller sambo. Detta bygger på uppfattningen att en utvidgad umgängeskrets utanför den egna familjen är en positiv tillgång i det sociala stödet runt individen. Personer som lever i ett parförhållande antas då ändå ha ett bättre socialt stöd än de som lever ensamma och inte har någon nära vän.

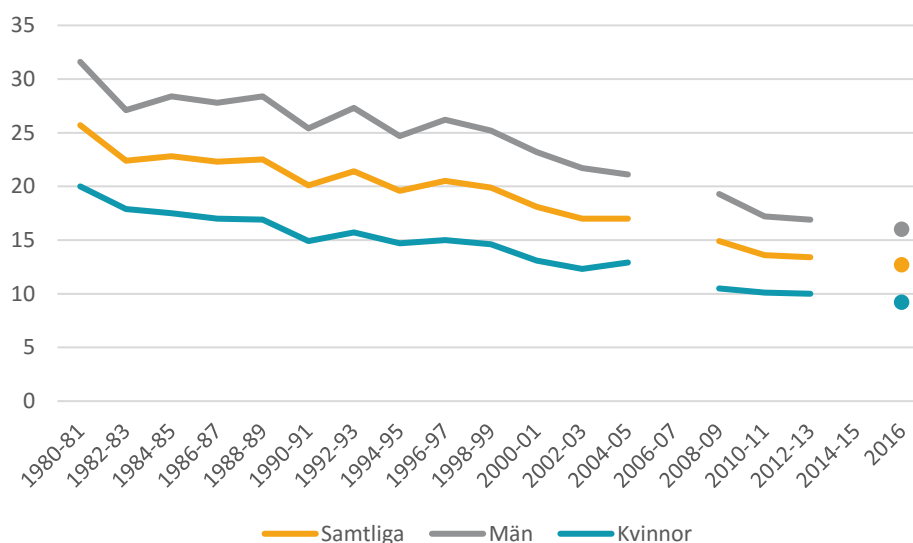
Att inte ha någon nära vän har under åren varit betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Men hos båda könen har detta minskat kontinuerligt. För männen har det inneburit en halvering från 32 till 16 procent, och från 20 till 9 procent för kvinnorna i åldern 16–84 år under tiden 1980–2016.

Att inte ha någon nära vän är vanligare ju äldre man blir. Men andelen som inte har någon nära vän har minskat i samtliga åldersgrupper, hos både män och kvinnor sedan i början av 1980-talet. Bland de äldsta, 75–84-åringarna, var andelen som inte hade någon nära vän 45 procent bland männen och 39 procent bland kvinnorna 1980–81. 2016 har denna andel sjunkit till 25 procent bland de äldre männen och har mer än halverats till 18 procent bland kvinnorna.

För män i åldersgruppen 30–39 år har det skett en stor nedgång under åren 1996–2005. Därefter tycks andelen som inte har någon nära vän ha stabiliserats kring 12 procent, från 30 procent 1980–81. För kvinnorna i samma åldersgrupp har nedgången varit jämnare och inte fullt lika stor, men är dock en halvering från 14 till 7 procent 1980–2016.

Diagram 6.5

Andel som inte har någon nära vän, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

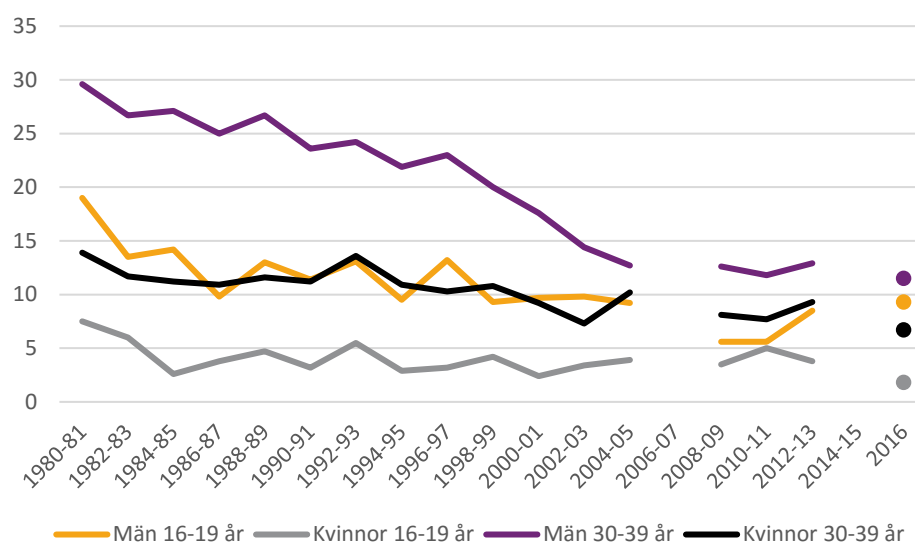

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Bland yngre personer är det ovanligt att inte ha någon nära vän, och det är i synnerhet ovanligt bland de yngsta kvinnorna. För kvinnor 16–19 år har andelen varierat kring 4 procent. För de yngsta männen har det däremot skett en gradvis minskning av andelen som inte har någon nära vän, från 19 procent 1980–81 till 9 procent 2016.

Diagram 6.6

Andel som inte har någon nära vän, fördelat efter kön i utvalda åldersgrupper. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

7. Medborgerliga aktiviteter

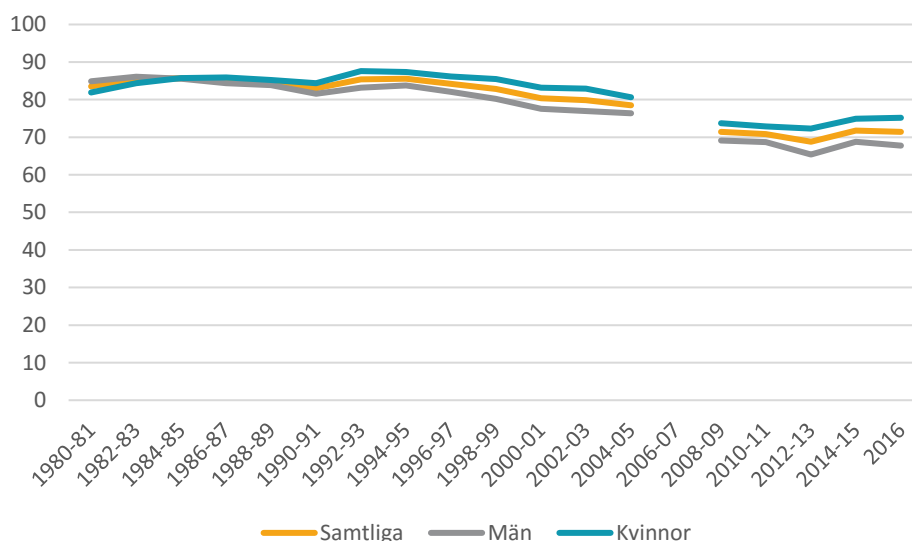
Såväl medlemmar i politiska partier som i fackliga organisationer har minskat sedan 1980-talet. Samtidigt är det en större andel nu än i början av 1980-talet som för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik.

Medlem i facklig organisation

År 2016 var sju av tio anställda i åldern 16–64 år medlemmar i en facklig organisation. Det är en minskning jämfört med perioden från 1980-talet till och med de första åren på 2000-talet, då motsvarande andel var ungefär åtta av tio anställda. Andelen medlemmar i facklig organisation minskade i samband med att medlemsavgifterna till a-kassan höjdes kraftigt 2007, samtidigt som skatte-reduktionen för medlemsavgifter för såväl fackförening som a-kassa avskaffades (se t.ex. Kjellberg 2009).

Diagram 7.1

Andel som är medlem i någon facklig organisation, fördelat efter kön. Anställda 16–64 år. 1980–2016. Procent.

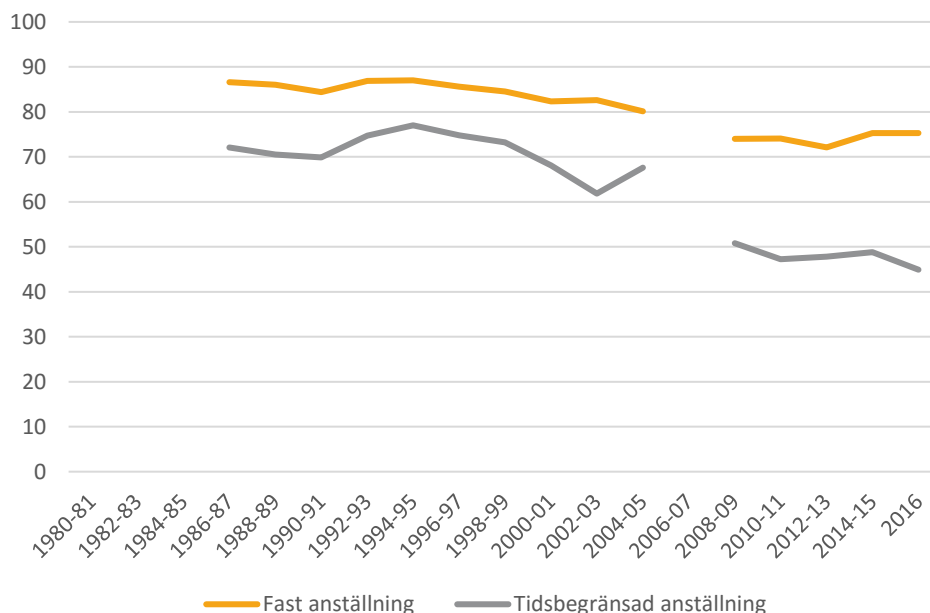

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Sett till hela tidsperioden från 1980–81 till 2016 har andelen medlemmar i facklig organisation minskat från 84 till 71 procent bland anställda 16–64 år. En betydande del av denna minskning skedde mellan åren 2004–05 och 2008–09, som omfattade bland annat såväl kvinnor som män, inrikes som utrikes födda, fast som tidsbegränsat anställda och anställda med såväl förgymnasial som gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Bland tidsbegränsat anställda 16–64 år minskade till exempel andelen fackföreningsmedlemmar från 68 till 51 procent mellan 2004–05 och 2008–09. Även bland fast anställda i samma åldersgrupp minskade andelen medlemmar i facklig organisation mellan dessa år, men inte i lika stor omfattning: från 80 till 74 procent.

Diagram 7.2

Andel som är medlem i någon facklig organisation, fördelat efter fast respektive tidsbegränsad anställning. Anställda 16–64 år. 1986–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Medlem i politiskt parti

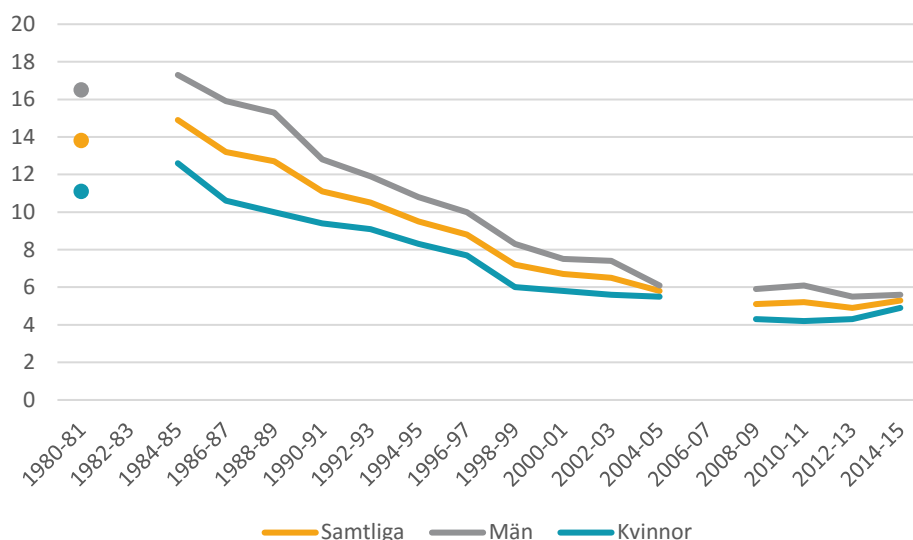
År 2014–15, då frågan om partimedlemskap senast ställdes i undersökningen, var 5 procent av befolkningen i åldern 16–84 år medlemmar i något politiskt parti. Det är en minskning jämfört med 1980-talet. Högst andel partimedlemmar uppmättes i undersökningen åren 1984–85, då 15 procent uppgav att de var medlemmar i ett politiskt parti.

Det var framför allt under 1980-talet vanligare att män än kvinnor var partimedlemmar. Då låg andelen medlemmar i politiskt parti bland män på mellan 15–17 procent och bland kvinnor på mellan 10–13 procent. Även under merparten av åren därefter har en signifikant större andel män än kvinnor varit partimedlemmar. Skillnaden i andel kvinnliga och manliga medlemmar i politiska partier har dock minskat och år 2014–15 – då 6 procent av männen och 5 procent av kvinnorna var partimedlemmar – är skillnaden inte längre statistiskt säkerställd.

Under 1980- och 1990-talen var det vanligare att personer i åldern 50–84 år var medlemmar i något politiskt parti jämfört med 16–29-åringar. Åldersfördelningen har blivit jämnare i medlemsgruppen även om det fortfarande 2014–15 var vanligare att äldre än yngre personer var partimedlemmar. På liknande sätt har skillnaden i andel som är medlemmar i något politiskt parti mellan inrikes och utrikes födda liksom mellan personer boende i olika geografiska regioner minskat över tid. Under toppnoteringsåret 1984–85 var 16 procent av inrikes födda och 8 procent av utrikes födda medlemmar i något politiskt parti. År 2014–15 var motsvarande andelar 6 respektive 4 procent.

Diagram 7.3

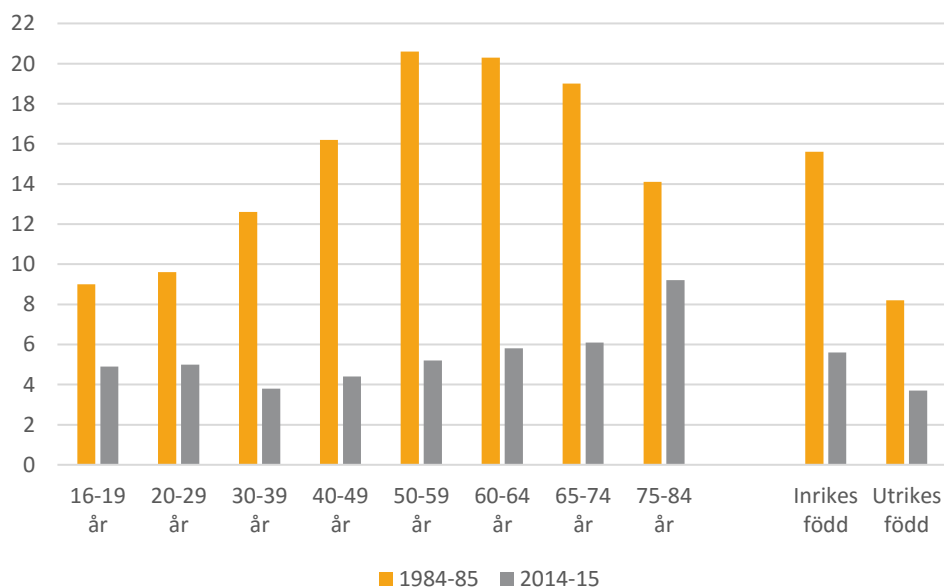
**Andel som är medlemmar i ett politiskt parti, fördelat efter kön.
Personer 16–84 år. 1980–2015. Procent.**

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 7.4

Andel som är medlemmar i ett politiskt parti, fördelat efter ålder och inrikes respektive utrikes född. Personer 16–84 år. 1984–85 och 2014–15. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

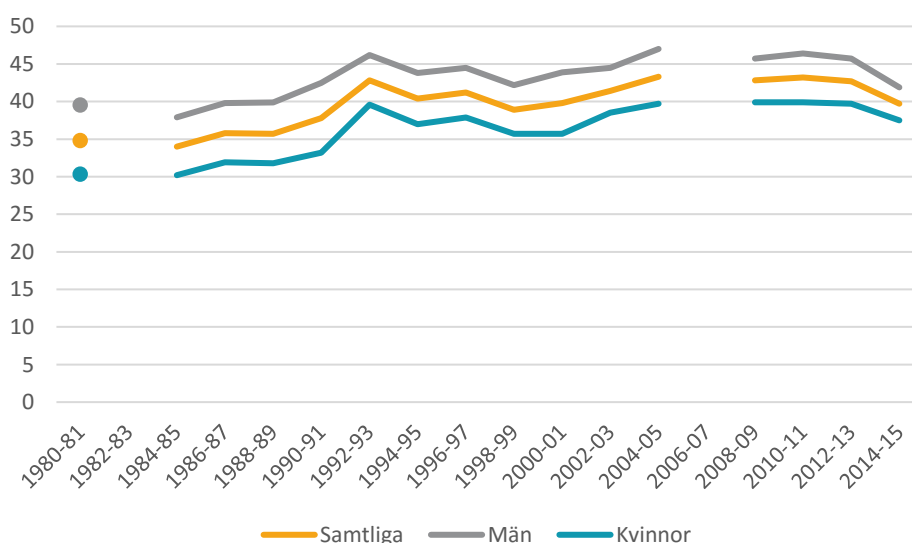
Diskutera politik

År 2014–15 uppgav 40 procent av befolkningen 16–84 år att de för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik. Det är en ökning sedan 1980–81, då motsvarande andel var 35 procent. Utvecklingen sedan 1980–81 har inte utgjorts av en stadigt ökande andel, utan har varierat något över tid. Det innebär bland annat att andelen som oftast deltar i politiska diskussioner som mest har legat på 43 procent under åren 1992–93, 2004–05 liksom mellan åren 2008–13.

Under hela tidsperioden har det varit vanligare att män än kvinnor uppgett att de deltar i politiska diskussioner. Skillnaden mellan kvinnor och män med avseende på andel som deltar i politiska diskussioner har dock minskat. År 2014–15 uppgav 42 procent av männen, jämfört med 38 procent av kvinnorna, att de för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik. Motsvarande andelar 1980–81 var 40 procent bland männen och 30 procent bland kvinnorna.

Diagram 7.5

Andel som för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2015. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

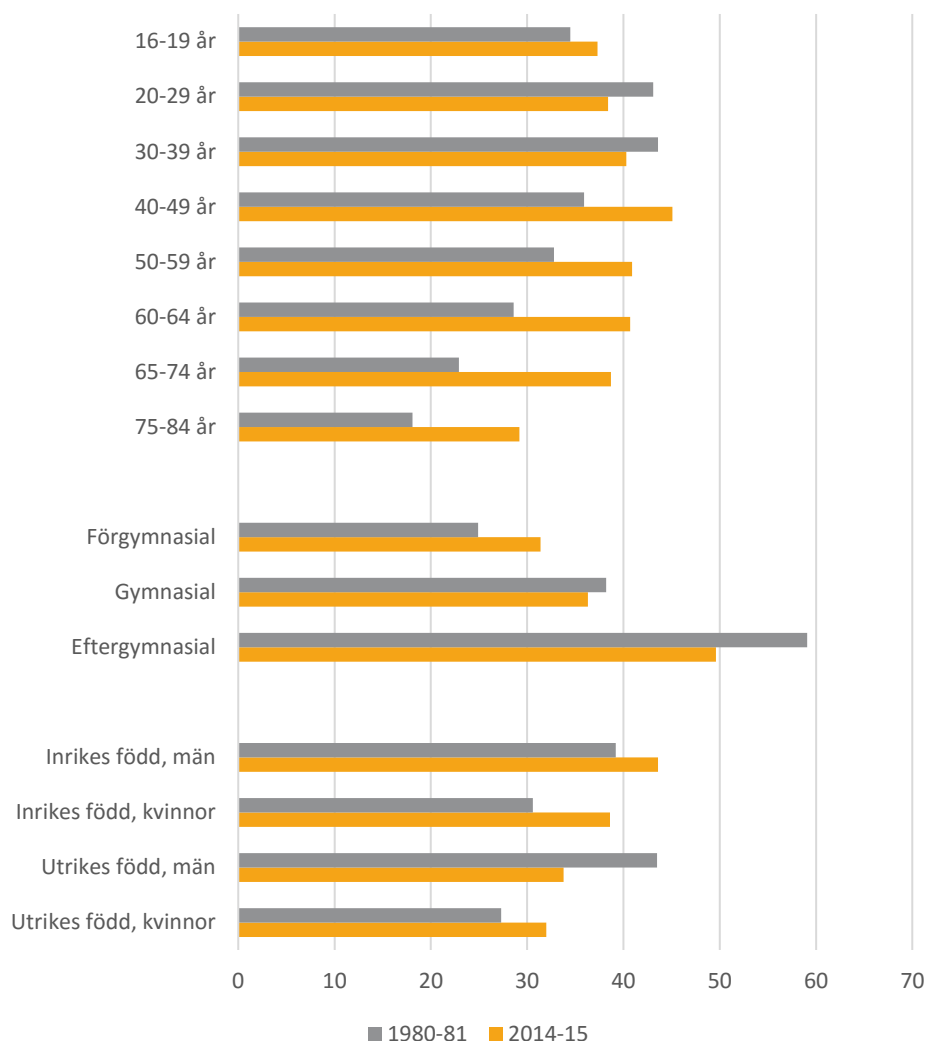
Det är framför allt bland de som är 40–84 år, såväl kvinnor som män, som en allt större andel för det mesta är med och säger sin åsikt i samtal om politik. I åldersgruppen 65–74 år har till exempel denna andel ökat från 23 till 39 procent mellan 1980–81 och 2014–15. Bland kvinnorna 65–74 år har andelen som deltar i politiska diskussioner ökat från 18 till 35 procent under denna tidsperiod. Bland männen 65–74 år har denna andel ökat från 29 till 42 procent.

En motsatt utveckling – med en minskad andel som oftast deltar i politiska diskussioner – återfinns i åldersgruppen 20–29 år, liksom bland personer med eftergymnasial utbildning och bland utrikes födda män. År 2014–15 var det till exempel fem av tio med eftergymnasial utbildning som svarade att de deltar i

politiska diskussioner, jämfört med sex av tio i början av 1980-talet. Bland utrikes födda män har motsvarande andel minskat från 44 till 34 procent. Minskningen av andelen som deltar i politiska diskussioner bland de som är 30–39 år respektive de med högst gymnasial utbildning är däremot inte statistiskt säkerställd.

Diagram 7.6

Andel som för det mesta deltar i diskussioner och säger sin åsikt när samtal kommer in på politik, fördelat efter ålder och utbildningsnivå. Personer 16–84 år. 1980–81 och 2014–15. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

8. Hälsa

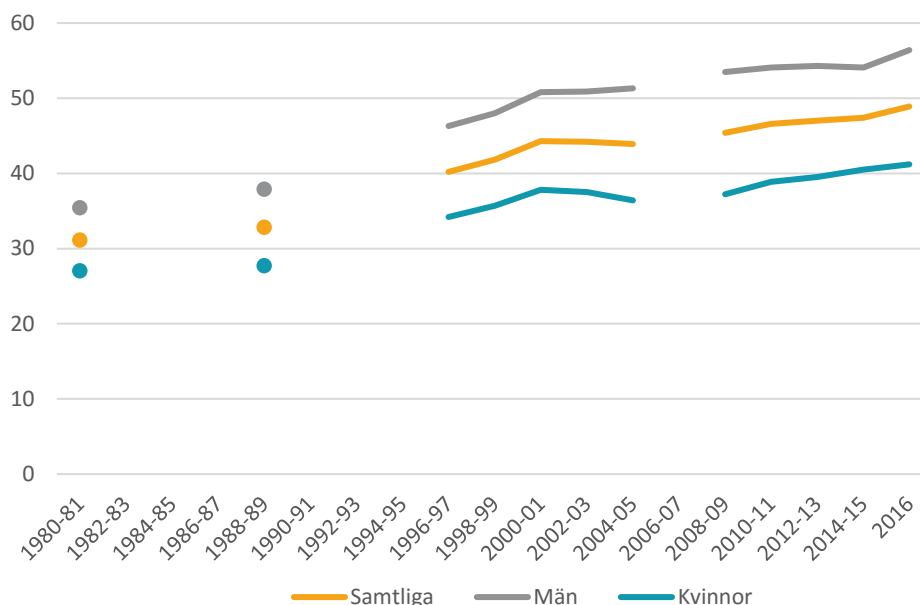
Andel personer med övervikt har ökat sedan 1980-talet, från 31 procent 1980–81 till 49 procent 2016. Andel som röker dagligen har däremot minskat, från 32 procent 1980–81 till 11 procent 2016. Samtidigt har andelen som snusar dagligen ökat bland både män och kvinnor.

Övervikt

Andel med övervikt har ökat sedan början av 1980-talet. Andel män med övervikt har ökat från 35 till 56 procent och andel kvinnor med övervikt har ökat från 27 till 41 procent.

Diagram 8.1

Andel som har övervikt, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

För män är andelen med övervikt högre i alla åldersgrupper 2016 jämfört med 1980–81. Till exempel har andelen män i åldern 20–29 år med övervikt ökat från 17 till 38 procent. Jämfört med början av 1980-talet är andelen kvinnor med övervikt år 2016 högre i alla åldersgrupper förutom i de två äldsta.

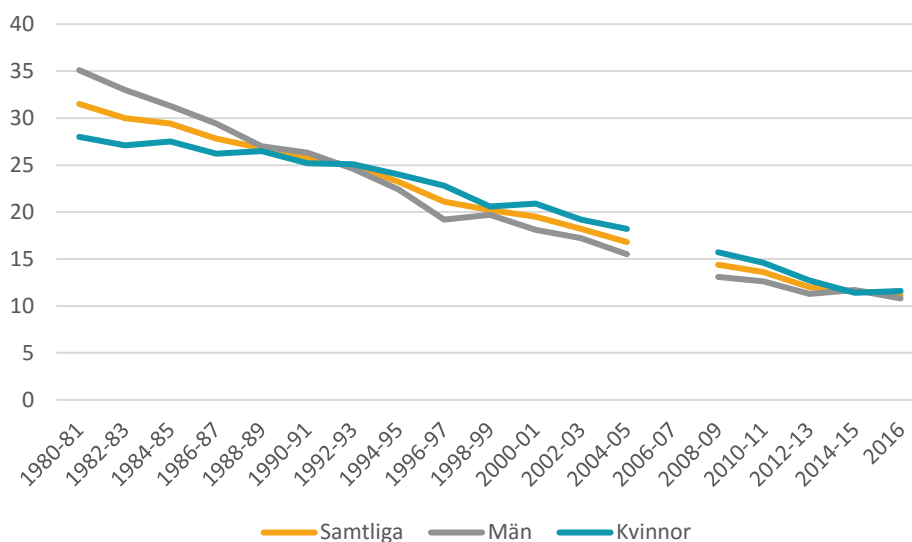
Förutom övervikt kan man med hjälp av BMI redovisa statistik över fetma, normalvikt och undervikt. Resultaten visar bland annat att andel med fetma har ökat och andel med normalvikt respektive undervikt har minskat.

Röker dagligen

Från 1980–81 till senaste mätningen 2016 har andel 16–84-åringar som röker dagligen minskat från 32 till 11 procent.

Diagram 8.2

Andel som röker dagligen, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

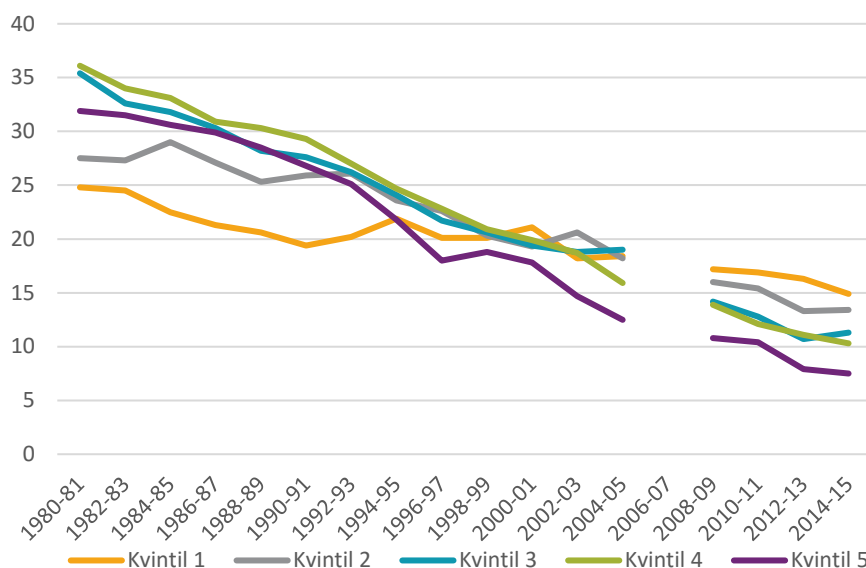
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Om man delar in befolkningen 16–84 år i inkomstkventiler, det vill säga fem lika stora grupper, efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet kan man studera utvecklingen för respektive kvintil. Kvintil 1 är den grupp som har lägst inkomst. Andel som röker dagligen i den gruppen har minskat från 25 till 15 procent. Bland de med högst inkomst, kvintil 5, har andelen som röker dagligen minskat från 32 till 8 procent.

Kvintil 1 hade alltså lägst andel som rökte dagligen 1980–81 men högst andel 2014–15. Om man tittar närmare på utvecklingen för kvintil 1 ser man att trenden var sjunkande under 1980-talet men efter det stannade den utvecklingen av. På senare år, 2014–15 jämfört med 2000–01, har trenden återigen varit sjunkande för kvintil 1. Utvecklingen för kvintil 2 ser lite annorlunda ut, men hade näst lägst andel 1980–81 och näst högst 2014–15, vilket innebär att de båda lägsta inkomstkventilerna som hade lägst andel som rökte dagligen under 1980-talet nu har högst andel.

Diagram 8.3

Andel som röker dagligen, fördelat efter disponibel inkomst per konsumtionsenhet i kvintiler. Personer 16–84 år. 1980–2014. Procent.

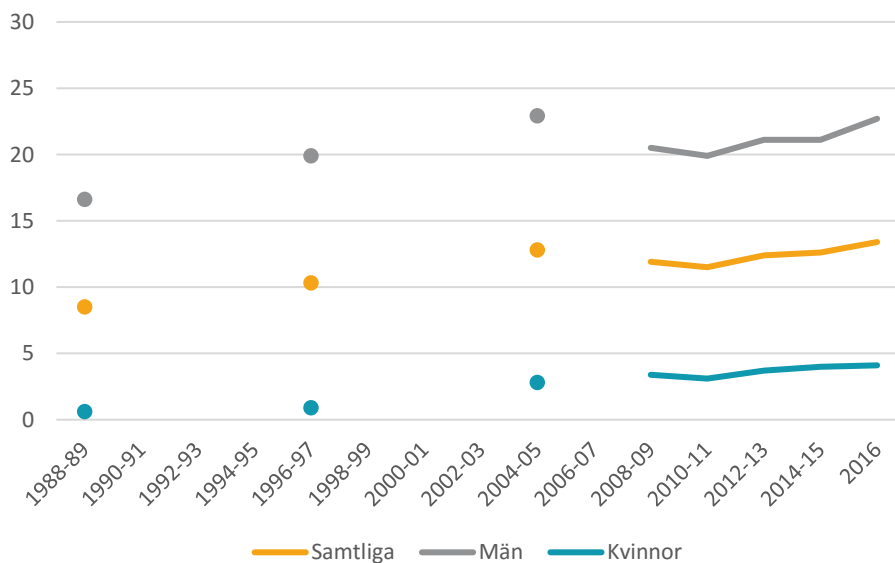
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Snusar dagligen

Frågan om att snusa dagligen ställdes första gången i undersökningen år 1988. Från 1988–89 till senaste mätningen 2016 har andel 16–84-åriga män som snusar dagligen ökat från 17 till 23 procent. Andelen kvinnor som snusar dagligen har ökat från 0,6 procent till 4 procent.

Diagram 8.4

Andel som snusar dagligen, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

För kvinnor i åldern 16–19 år var andelen som snusade dagligen mindre än 1 procent både 1988–89 och 2016. Andelen har varierat något över tid och var som högst år 2004–05 med nästan 3 procent. I åldrarna 20–59 år är ökningen störst då andel som snusade dagligen var upp till dryga procenten under 1988–89 men ungefär 5–6 procent år 2016. För kvinnor 60 år och äldre var andelen strax över noll under 1988–89 men runt 2 procent år 2016.

För män i åldern 16–19 år har andel som snusar dagligen varierat över tid men är lägre 2016, 8 procent, jämfört med 1988–89 då 16 procent snusade dagligen. I åldrarna 20–29 år har andelen också varierat över tid men är 28 procent både 1988–89 och 2016. Det är i åldrarna 30–74 år som andelarna är högre 2016 jämfört med 1988–89 och största ökningen kan ses bland män i åldersgruppen 50–59 år, som hade 10 procent 1988–89 och 27 procent 2016. Bland män i åldersgruppen 75–84 år har andelen minskat från 13 till 7 procent.

Förutom uppgifter om andel som röker eller snusar dagligen finns resultat över det sammanvägda måttet att röka och/eller snusa dagligen. Sammantaget har den dagliga tobaksanvändningen minskat under perioden.

9. Trygghet

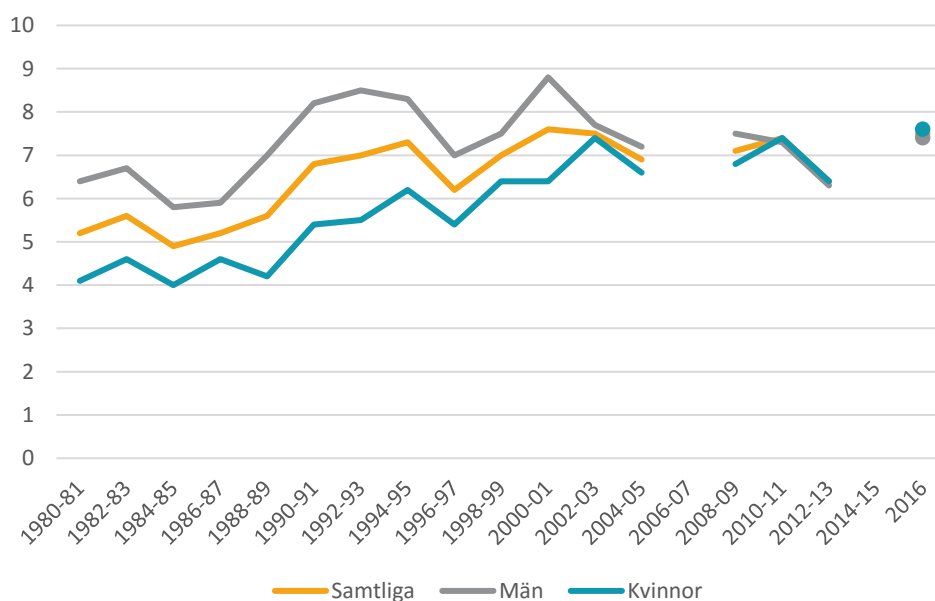
Sedan början av 1980-talet har andelen som har utsatts för hot eller våld ökat från 5 till 8 procent. Ökningen har varit större bland kvinnor än bland män. Andelen som är oroliga för hur det ska gå med hushållets ekonomi har sedan början av 1980-talet minskat från 22 till 19 procent. Under samma period har andelen förvärsarbetande som är oroliga för att bli arbetslösa minskat från 14 till 12 procent.

Utsatt för hot eller våld

2016 hade 8 procent av befolkningen i åldern 16–84 år någon gång under de senaste 12 månaderna varit utsatta för våld, hot om våld eller andra hot som var så allvarliga att de blev rädda. Det är en ökning jämfört med 1980–81 då andelen var 5 procent. Det är framför allt bland kvinnor som andelen utsatta har ökat, från 4 till 8 procent.

Diagram 9.1

Andel som någon gång under de senaste 12 månaderna har varit utsatta för hot eller våld, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

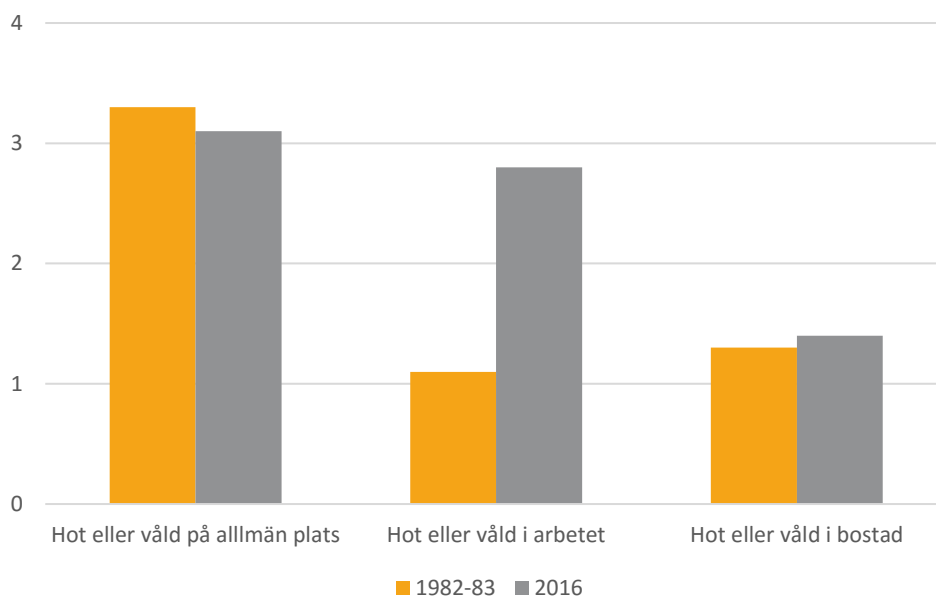
Uppdelning på olika åldersgrupper visar att andelen som har varit utsatta för hot eller våld har ökat i samtliga åldersgrupper från 20 upp till 64 år. Till exempel har andelen utsatta ökat från 9 till 13 procent bland personer i åldern 20–29 år, och från 3 till 8 procent bland personer i åldern 60–64 år.

Var ägde händelsen rum?

De personer som har svarat att de har varit utsatta för hot eller våld någon gång under de senaste 12 månaderna får en fråga om var händelsen ägde rum. Resultaten från 1982–83, då frågorna om var händelsen ägde rum ställdes för första gången, visar att 3 procent av befolkningen 16–84 år hade varit utsatta för hot eller våld på någon allmän plats (till exempel på allmänna kommunikationer, på gatan eller på något nöjesställe), 1 procent hade varit utsatta i arbetet och 1 procent hade varit utsatta i en bostad (den egna bostaden eller någon annans). I 2016 års undersökning visar resultaten att hot eller våld på allmän plats och i bostad ligger kvar på ungefär samma nivå som i början av 1980-talet, 3 respektive 1 procent, medan andelen som har utsatts för hot eller våld i arbetet har ökat till 3 procent.

Diagram 9.2

Andel som någon gång under de senaste 12 månaderna har varit utsatta för hot eller våld i bostad, på allmän plats respektive i arbetet. Personer 16–84 år. 1982–83 och 2016.

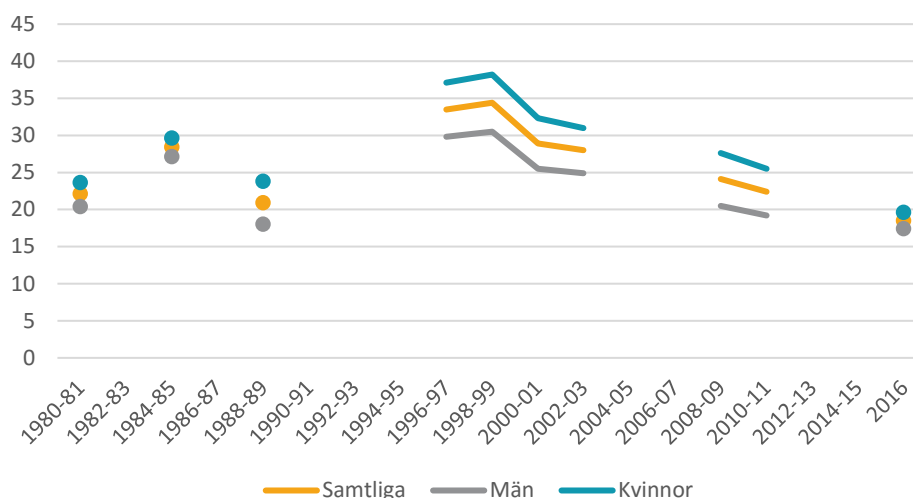
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Oro för hushållets ekonomi

2016 var 19 procent av befolkningen i åldern 16–84 år oroliga för hur det skulle gå med det egna hushållets ekonomi under det närmaste året. Det är en minskning jämfört med 1980–81 då andelen var 22 procent. Andelen oroliga har varierat över tid och var som högst under andra halvan av 1990-talet, då 34 procent uppgav att de var oroliga för hushållets ekonomi.

Diagram 9.3

Andel som är oroliga för hur det ska gå med hushållets ekonomi under det närmaste året, fördelat efter kön. Personer 16–84 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

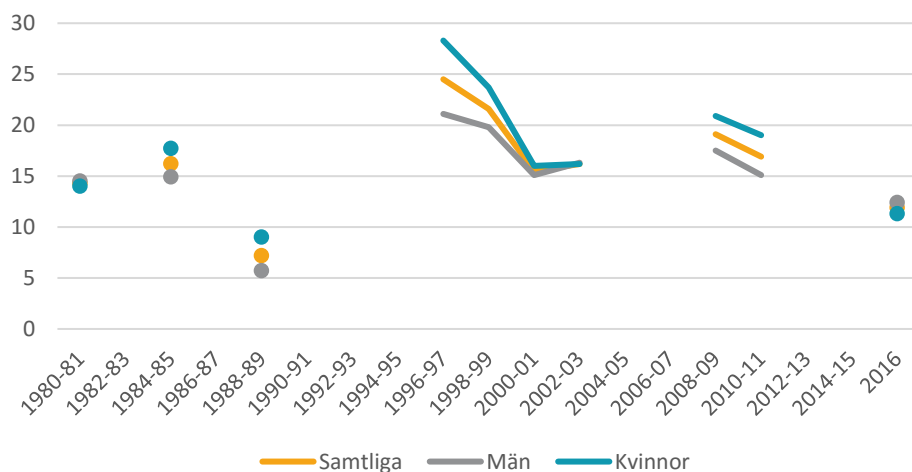
Gruppering efter ålder visar att det framför allt är bland yngre som andelen oroliga har minskat. Till exempel uppgav 36 procent av dem i åldern 20–29 år att de var oroliga för sin ekonomi 1980–81, jämfört med 26 procent 2016.

Oro för att bli arbetslös

I 2016 års undersökning var 12 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år oroliga för att bli arbetslösa. Det är en minskning jämfört med 1980–81 då andelen var 14 procent. Andelen har varierat över tid och var som lägst 1988–89 då 7 procent var oroliga för att bli arbetslösa, och som högst 1996–97 då 25 procent var oroliga för att bli arbetslösa.

Diagram 9.4

Andel som är oroliga för att bli arbetslösa, fördelat efter kön. Förvärvsarbetande 16–64 år. 1980–2016. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Att oroa sig för arbetslöshet är mycket vanligare bland tidsbegränsat anställda än bland fast anställda. 2016 var 34 procent av de tidsbegränsat anställda oroliga för att bli arbetslösa, jämfört med 9 procent bland fast anställda. Mönstret har sett likadant ut över tid. Till exempel 1996–97, då andelen var som högst, var 57 procent av de tidsbegränsat anställda oroliga för att bli arbetslösa, jämfört med 21 procent bland fast anställda.

Kort om statistiken

Rapporten baseras på uppgifter från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden. I detta kapitel ges en kortfattad beskrivning av statistiken och hur den görs. Mer utförlig information om statistikens kvalitet och andra grundläggande fakta finns på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Statistikens ändamål och innehåll

Syftet med denna rapport är att ge en översiktlig beskrivning av tidsserier för perioden 1980–2016 för ett urval av indikatorer från Undersökningarna av levnadsförhållanden.

I rapporten redovisas resultat för åtta olika ämnesområden i var sitt kapitel: boende, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid, sociala relationer, medborgerliga aktiviteter, hälsa och trygghet. I bilagorna finns information om definitioner av indikatorer och redovisningsgrupper.

Information om statistikens framställning

Urval

Undersökningarna av levnadsförhållanden är en urvalsundersökning där man undersöker ett urval av Sveriges befolkning 16 år och äldre. Urvalet dras från SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB).

Objekt och population

Undersökningens population, det vill säga de objekt som man vill kunna dra slutsatser om, utgörs av Sveriges folkbokförda befolkning 16 år och äldre. Under åren 1980–1987 samt 1990–2001 var den övre åldersgränsen 84 år. Under åren 1988–1989 samt 2002 och framåt finns ingen övre åldersgräns. För att möjliggöra jämförelser över tid baseras resultaten i denna rapport på åldersgruppen 16–84 år.

Datainsamling

Datainsamlingen pågår under större delen av året och sker huvudsakligen genom telefonintervjuer. Under åren 1980–2005 genomfördes insamlingen till största del genom besöksintervjuer. Före intervjun får varje intervjuperson ett informationsbrev där undersökningens innehåll och sekretessföreskrifter presenteras.

I undersökningen förekommer i undantagsfall indirekta intervjuer, det vill säga intervjuer där uppgifterna om intervjupersonen inhämtas från annan person, som känner till intervjupersonens förhållanden väl. Indirekta intervjuer sker när intervjupersonen själv inte kan intervjuas, till exempel på grund av sjukdom. Vid sådana intervjuer utgår emellertid vissa frågor som endast kan besvaras av den person som själv berörs. Frågorna om hot och våld samt oro ställs till exempel inte vid indirekt intervju.

Resultatberäkning

De resultat som används i rapporten avser procentskattningar med tillhörande konfidensintervall. När resultaten beräknas används vikter som tar hänsyn till urvalsdesign och bortfall. Vid bortfall kan det vara så att vissa grupper av urvalet svarar i mindre utsträckning än övriga, till exempel kan män och yngre svara i mindre grad än kvinnor och äldre. Om de grupper som svarat i mindre

utsträckning har en annan fördelning på undersökningsvariablerna än övriga kan detta ha en snedvridande effekt på resultatet. För att minska denna skevhet har så kallade kalibreringsvikter använts.

Konfidensintervall

Till varje punktskattning (p) anges i tabellerna det 95-procentiga konfidensintervallet ($\pm v$). Den övre gränsen för konfidensintervallet bildas genom att beräkna $p+v$ och den nedre gränsen genom att beräkna $p-v$. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att intervallet i genomsnitt täcker det sanna värdet i 95 fall av 100 om andra fel än slumpfel är försumbara. Något förenklat kan sägas att om konfidensintervallen från två grupper inte överlappar varandra så har man en statistiskt säkerställd skillnad mellan de båda grupperna.

SCB:s beräkningsprogram CLAN

Punktskattningar och konfidensintervall i rapport och tabellbilaga har beräknats med SAS-programmet CLAN. CLAN använder hjälpinformation om urvalspersonerna hämtad från Registret över totalbefolkningen (RTB), Utbildningsregistret (UREG) och Inkomst- och taxeringsregistret (IoT). Mer om detta finns att läsa i den dokumentation om statistikens framtagning som finns på SCB:s webbplats (SCB 2017, 17–20).

Information om statistikens kvalitet

För att bedöma tillförlitligheten i undersökningsresultaten måste man ta hänsyn till en rad faktorer som kan medföra fel i resultaten. Med fel menas här att skattningen av en parameters värde skiljer sig från dess sanna värde. De olika typer av fel som kan påverka skattningar vid undersökningar av denna typ är framför allt urvalsfel, täckningsfel, mätfel, bearbetningsfel och bortfallsfel. Mer information om statistikens kvalitet finns på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Bortfallsutvecklingen 1980–2016

Andelen svarande i Undersökningarna av levnadsförhållanden har minskat under perioden 1980–2016. Under åren 1980–81 uppgick urvalet till 17 321 personer. 14 964 av dessa deltog i undersökningen, vilket ger en svarsandel på 86 procent. År 2016 uppgick urvalet till 10 994 personer, varav 5 778 personer deltog i undersökningen. Det ger en svarsandel på 53 procent. En betydande del av bortfallsökningen har skett under åren efter 2008. Både andelen vägrare och andelen ej anträffbara har ökat, men andelen ej anträffbara har ökat i störst utsträckning och utgjort en stor del av bortfallsökningen under de senaste åren.

Mer utförlig information om bortfallsutvecklingen, bland annat fördelat på kön, ålder, utbildningsnivå samt inrikes och utrikes födda, finns på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Referenser

- Jorner, Ulf. 2008. [*Summa summarum. SCB:s första 150 år*](#). Örebro: SCB-Tryck.
- Kjellberg, Anders. 2009. [*Det fackliga medlemsraset i Sverige under 2007 och 2008. Arbetsmarknad & Arbetsliv, årgång 15, nr 2, sid. 11–28.*](#)
- OECD. 2017. [*How's life? 2017. Measuring Well-being*](#). Paris: OECD Publishing.
- SCB. 1981. [*Folkmängd 31 dec 1980. Del 3 Fördelning efter kön, ålder, civilstånd och medborgarskap i kommuner*](#). Stockholm: Liber/Allmänna förlaget.
- SCB. 2000. [*MIS 2000:1. Svensk utbildningsnomenklatur, SUN 2000*](#). Örebro: SCB-Tryck.
- SCB. 2002. [*MIS 2002:3. Personer med utländsk bakgrund – Riktlinjer för redovisning i statistiken*](#). Örebro: SCB-Tryck.
- SCB. 2015. [*MIS 2015:1. Regionala indelningar i Sverige den 1 januari 2015*](#). Örebro: SCB-Tryck.
- SCB. 2017. [*Statistikdatabasen: Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön \(1968-2016\)*](#). (2017-04-05.)
- SCB. 2017. [*Statistikdatabasen: Befolkning efter utbildningsnivå, ålder och kön \(1985-2016\)*](#). (2018-01-17).
- SCB. 2017. [*Statistikdatabasen: Befolkning efter ålder och kön \(1860-2016\)*](#). (2017-12-07).
- SCB. 2017. [*Statistikens framtagning \(SCBDOK\). Undersökningarna av levnadsförhållanden \(ULF/SILC\) 2016*](#).
- SCB. 2017. [*Tabell: Befolkningsstatistik i sammandrag 1960-2016*](#). (2018-01-17.)
- SCB. 2017. [*Tabell: Folkmängden i Sveriges kommuner 1950-2016*](#). (2017-12-07).
- SOU 1986:5. *Bostadskommitténs slutbetänkande. D.1*. Stockholm: Liber/Allmänna förlaget.
- SOU 2015:56. [*Får vi det bättre – Om mått på livskvalitet*](#). Stockholm: Fritze.

Bilaga 1: Definitioner av indikatorer

Nedan följer definitioner av de indikatorer som rapporten baseras på.

Boende

Hyresrätt

Personer som angett svaret hyresrätt på följande fråga:

”Äger eller hyr du/ni bostaden eller är det en bostadsrätt?”

Trångboddhet enligt norm 3

Norm 3 definierar ett hushåll som trångbott om det finns fler än en boende per rum (sovrums), kök och vardagsrum räknade. Sammanboende delar dock sovrums medan varje barn ska ha eget rum. Exempel: enligt norm 3 ska ett sammanboende 4-personershushåll ha minst 4 rum och kök för att inte vara trångbott (Boendekretsen 1974).

Trångboddhet är en härledd variabel utifrån frågor om antal rum (sovrums) respektive antal personer i bostaden.

Hög utrymmesstandard

Med hög utrymmesstandard menas här att ett hushåll ska ha mer än ett rum (sovrums) per boende, kök och vardagsrum räknade. Exempel: ett sammanboende 4-personershushåll ska ha minst 6 rum och kök.

Hög utrymmesstandard är en härledd variabel utifrån frågor om antal rum (sovrums) respektive antal personer i bostaden.

Sysselsättning

Arbete som huvudsaklig sysselsättning

2008 och framåt baseras indikatorn på intervjupersonens svar på följande fråga:

”Nu kommer några frågor om din huvudsakliga sysselsättning. Jobbar du, är du arbetslös, studerande, pensionerad eller något annat?”

1980–2007 konstrueras indikatorn utifrån uppgifter om sysselsättning och socioekonomisk grupp.

Tidsbegränsat anställda

Har svarat ”tidsbegränsad anställning” på följande fråga:

2014 och framåt: ”Har du en tidsbegränsad eller en fast anställning?”

2008–2013: ”Är din anställning fast eller tidsbegränsad?”

1994–2007: ”Är anställningen fast eller tidsbegränsad?”

1986–1993: ”Vad är det för slags anställning du har? Är den fast eller tidsbegränsad?”

Andel av samtliga anställda (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Skift eller schema

Har svarat att de arbetar skift eller efter schema på följande fråga:

2008 och framåt: "Arbetar du skift eller efter någon annan typ av schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet?"

Frågan ställs till dem som har svarat nej på frågan "Arbetar du enbart på dagtid?".

1980–2007: "Vilken är den huvudsakliga arbetstiden eller skiftformen i ditt huvudsakliga arbete?"

2002–2007 avser indikatorn 4, 5 och 6 av följande svarsalternativ:

- 1 Dagtid
- 2 Kvällstid
- 4 Skift med nattarbete
- 5 Skift utan nattarbete
- 6 Oregelbunden förläggning över dygnet och veckan enligt arbetsschema eller turlistetid
- 7 Annan arbetstidsförläggning

1994–2001 avser indikatorn 4, 5, 6 och 7 av följande svarsalternativ:

- 1 Dagtid
- 2 Kvällstid
- 3 Nattid
- 4 2-skiftsarbete
- 5 3-skiftsarbete med kontinuerlig drift (inkl. 4- & 5-skift)
- 6 3-skiftsarbete med intermittent drift
- 7 Oregelbunden förläggning över dygnet och veckan enligt arbetsschema eller turordning
- 8 Annan arbetstidsförläggning

1980–1993 avser indikatorn 3, 4, 5 och 6 av följande svarsalternativ:

- 1 Dagtid
- 2 Kvälls- eller nattskift
- 3 2-skiftsarbete
- 4 3-skiftsarbete med kontinuerlig drift (inkl. 5-skift)
- 5 3-skiftsarbete med intermittent drift
- 6 Oregelbunden förläggning över dygnet och veckan enligt arbetsschema eller turordning
- 7 Annan arbetstidsförläggning

Andel av samtliga anställda (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Arbetsmiljö**Psyiskt ansträngande arbete**

Personer som har svarat ja på följande fråga:

1986 och framåt: "Är ditt arbete psykiskt ansträngande?" (Ja/Nej)

1980–1985: "Är ditt arbete psykiskt ansträngande?" (Ja, för jämnan/Ja, ibland/Nej)

Andel av samtliga förvärvsarbetande (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Stora möjligheter att lära nya saker i arbetet

Personer som har svarat ja på följande fråga:

- 2008 och framåt: "Har du stora möjligheter att lära nya saker i ditt arbete?" (Ja/Nej)
- 1986-1987, 1994-2007: "Är ditt arbete sådant att du har stora möjligheter att lära dig nya saker?" (Ja/Nej).
- 1980-1981: "Är ditt arbete sådant att du har stora möjligheter att lära dig nya saker?" (Ja, för jämnan/Ja, ibland/Nej)

Andel av samtliga förvärvsarbetande (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Enformigt arbete

Personer som har svarat ja på följande fråga:

- 1986 och framåt: "Är ditt arbete enformigt?" (Ja/Nej)
- 1980-1985: "Är ditt arbete enformigt?" (Ja, för jämnan/Ja, ibland/Nej)

Andel av samtliga förvärvsarbetande (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Fritid**Semesterresa**

Personer som svarat ja på följande fråga:

- 2008-2015: "Har du under senaste 12 månaderna varit borta på semester i Sverige eller utomlands under minst en veckas tid?"
- 2000-2007: "Har du under de senaste 12 månaderna gjort någon resa i Sverige eller utomlands på din fritid som varat minst 1 vecka? Vi tänker även på sådant som campingsemester, vara ute i fritidsbåt eller besöka släkt och vänner."
- 1990-1999: "Har du under de senaste 12 månaderna gjort någon semesterresa eller nöjesresa som varat i minst 1 vecka?"
Om "Nej" ställdes följande följdfråga:
"Här avser vi även sådant som campingsemester, vara ute i fritidsbåt eller besöka släkt och vänner. Har du under det senaste året gjort någon sådan resa som varat minst en vecka?"
- 1980-1989: "Har du under de senaste 12 månaderna gjort någon semesterresa eller nöjesresa som varat i minst 1 vecka?"
(1980-81 enbart 16-74 år)

Bokläsning varje vecka

- 2008-2015: Personer som på frågan nedan svarat "ja" och på den uppföljande frågan svarat "varje vecka (en eller flera ggr)".
"Har Du under de senaste 12 månaderna läst böcker på din fritid?"
Om ja: "Har du läst i stort sett varje vecka eller mer sällan?"
1 varje vecka (en eller flera ggr)
2 mer sällan.
- 1982-2006: Personer som på frågan nedan svarat "Ja, i stort sett varje vecka".
"Har du under de senaste 12 månaderna på din fritid läst böcker?"
1 Ja, i stort sett varje vecka
2 Ja, då och då
3 Nej, aldrig

Sociala relationer

Ingen nära vän

Personer som svarat "nej" på följande fråga:

2008 och framåt: "Har du någon nära vän som du kan prata med om vad som helst?"

Om urvalspersonen har make/maka/sambo i hushållet: "Om du inte räknar med din make/maka/sambo, har du någon nära vän som du kan prata med om vad som helst?"

1980–2007: "Har du någon riktigt nära vän som du kan ta kontakt med och prata med om vad som helst? (Räkna inte med medlemmar i din familj eller ditt hushåll.)"

Medborgerliga aktiviteter

Medlem i facklig organisation

Personer som har svarat "ja" på följande fråga:

2008–2016: "Är du medlem i en fackförening eller företagarorganisation?"

1980–2007: "Är du medlem i någon fackförening, lantbruksorganisation eller företagarorganisation?"

Andel av anställda 16–64 år (med arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Medlem i politiskt parti

Personer som har svarat "ja" på följande fråga:

2008–2015: "Är du medlem i något politiskt parti?"

1980–2007: "Är du medlem i något politiskt parti (även politiskt ungdoms- eller kvinnoförbund)?"

Diskutera politik

2008–2015: "Så en fråga om hur du själv brukar göra när samtal kommer in på politik. Jag kommer läsa upp fyra påståenden och jag vill att du berättar vilket som passar bäst in på dig."

1980–2007: "Hur brukar du själv göra om du är med i ett sällskap, där samtalet kommer in på politiska frågor? Vilken av de här beskrivningarna tycker du passar bäst in på dig själv?"

Personer som på ovan frågor har valt påstående 4:

1. Jag brukar inte bry mig om att lyssna när folk börjar prata om politik.
2. Jag brukar nog lyssna, men jag lägger mig aldrig i diskussionen.
3. Det händer ibland, men inte så ofta, att jag säger vad jag själv tycker.
4. Jag brukar för det mesta vara med i diskussionen och säga min åsikt.

Från och med 2014 är påstående 3 nedkortat genom att bisatsen "men inte så ofta" är borttagen.

Hälsa

BMI

BMI räknas fram som kvoten mellan kroppsvikt (i kg) och den kvadrerade kroppslängden (i m) ($\text{Vikt}/(\text{längd} \times \text{längd})$). Indelning i BMI-grupper görs baserat på WHO:s gränsvärden för underviktiga, normalviktiga, överviktiga respektive feta avseende vuxna personer.

Måttet baseras på intervjupersonens svar på följande frågor:

"Hur lång är du?"

"Ungefär hur mycket väger du?"

Undervikt

Body Mass Index (BMI) är lägre än 18,5.

Normalvikt

Body Mass Index (BMI) ligger i intervallet 18,5 - 24,99.

Övervikt

Body Mass Index (BMI) är 25,0 eller mer.

Fetma

Body Mass Index (BMI) är 30,0 eller mer.

Röker dagligen

Personer som svarat "ja" på följande fråga:

"Röker du dagligen?"

Snusar dagligen

Personer som svarat "ja" på följande fråga:

"Snusar du dagligen?"

Trygghet

Utsatt för hot eller våld

Personer som har svarat "ja" på någon av frågorna nedan:

2016: "Har du under de senaste 12 månaderna varit utsatt för
... våld som ledde till sådana skador att du var tvungen att söka
sjukvård eller tandvård?
... våld som inte krävde sjukvård eller tandvård?
... hot om våld eller andra hotelser som var så allvarliga att du blev
rädd?"

- 2008–2013: "Har du under de senaste 12 månaderna varit utsatt för
... våld som ledde till sådana skador att du var tvungen att söka sjukvård eller tandvård?
... våld som ledde till synliga märken eller kroppsskador men som inte krävde sjukvård eller tandvård?
... våld som inte ledde till synliga märken eller kroppsskador?
... hot om våld eller andra hotelser som var så allvarliga att du blev rädd?"
- 1980–2007: "Har du själv under de senaste 12 månaderna varit utsatt för någon eller några av följande händelser:
- Våld som ledde till sådana skador att det krävde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska
- Våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada utan läkarbesök
- Våld som inte ledde till synliga märken eller kroppsskada
- Hot eller hotelser om våld som var farliga eller så allvarliga att du blev rädd?".

Orolig för hushållets ekonomi

Personer som har svarat ja på följande fråga:

- 2008 och framåt: "Är du orolig för hur det ska gå med din/hushållets ekonomi under det närmaste året?"
- 1980–2005: "Har du själv under den senaste tiden känt dig orolig för något av följande: Orolig för din/familjens ekonomi under det kommande året."

Orolig för att bli arbetslös

Personer som har svarat ja på följande fråga:

- 2008 och framåt: "Är du orolig för att du ska bli arbetslös?"
- 1980–2005: "Har du själv under den senaste tiden känt dig orolig för något av följande: Orolig för att du ska bli arbetslös."

Andel av samtliga förvärvsarbetande (arbete som huvudsaklig sysselsättning).

Bilaga 2: Redovisningsgrupper

I denna bilaga ges en översiktlig beskrivning av de redovisningsgrupper som används i rapporten. Förutom kön redovisas indikatorerna efter ålder, inrikes/utrikes född, utbildningsnivå, disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt region.

Ålder

Redovisningen i denna rapport avser personer i åldersgruppen 16–84 år om inte annat anges. Ålder redovisas i följande åldersklasser:

16–19 år, 20–29 år, 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år, 60–64 år, 65–74 år och 75–84 år.

SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB) visar att det är en något lägre andel yngre och högre andel äldre i befolkningen 16–84 år 2016 jämfört med 1980.

Andelen personer i åldern 16–29 år har minskat från 25 till 23 procent, medan andelen personer i åldern 65–84 år har ökat från 19 till 22 procent. Mittengruppen, de som är i åldern 30–64 år, utgjorde 56 procent av befolkningen 16–84 år både 1980 och 2016 (SCB 2017).

Inrikes/utrikes född

I rapporten redovisas grupperna inrikes och utrikes född. Information om indelning efter bakgrund finns i dokumentet *MIS 2002:3 Personer med utländsk bakgrund - Riktlinjer för redovisning i statistiken* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB) visar att andelen utrikes födda i åldersgruppen 16–84 år var 9 procent 1980, och 20 procent 2016. Andelen av befolkningen som är födda utanför Europa har under samma period ökat från 1 till 10 procent. Det innebär att det bland utrikes födda finns en större andel som är födda utanför Europa år 2016 jämfört med i början av 1980-talet. 1980 utgjorde födda inom Europa den klart största delen bland gruppen utrikes födda. År 2016 är det ungefär lika stor andel av de utrikes födda som är födda inom respektive utanför Europa (SCB 1981, SCB 2017).

Utbildningsnivå

Vid redovisning av utbildningsnivå görs i denna rapport en indelning i tre grupper: förgymnasial, gymnasial samt eftergymnasial utbildning.

Förgymnasial utbildning har personer vars högsta utbildning är folk-, grund-, real- eller flickskola. Förgymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier. Även personer som saknar formell utbildning ingår i denna grupp.

Gymnasial utbildning har personer vars högsta avslutade utbildning är någon av gymnasieskolans utbildningar. Gymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier.

Eftergymnasial utbildning utgörs av dem vars högsta avslutade utbildning är en eftergymnasial utbildning (om minst en termin).

Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Mer information om indelning efter utbildningsnivå finns i dokumentet *MIS 2000:1 Svensk utbildningsnomenklatur, SUN 2000* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

SCB:s Utbildningsregister visar att befolkningens fördelning efter utbildningsnivå har förändrats över tid. Mellan 1985 och 2015 har andelen med förgymnasial utbildning minskat från 45 till 15 procent, medan andelen med gymnasial utbildning har ökat från 34 till 44 procent och andelen med eftergymnasial utbildning har ökat från 16 till 40 procent. Jämförelsen avser åldersgruppen 25–74 år (SCB 2017).

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet

Den disponibla inkomsten utgörs av summan av hushållets alla inkomster och transfereringar (till exempel barn- och bostadsbidrag samt försörjningsstöd) minus slutlig skatt.

I Undersökningarna av levnadsförhållanden definieras ett hushåll som "kosthushåll", det vill säga ett hushåll utgörs av de personer som under undersökningsåret bor i samma hushåll och har gemensam "hushållning", det vill säga delar på kostnader för boende, mat med mera.

För att göra jämförelser av disponibel inkomst och ekonomisk köpkraft mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen relateras till hushållets sammansättning. Detta bygger på antagandet att ett hushåll bestående av fler hushållsmedlemmar har stordriftsfördelar i och med att hushållets kostnader kan fördelas på flera individer.

Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt, sk konsumtionsenheter (ke), som gäller för hushållet. Skalan bygger bland annat på budgetberäkningar och underlag för bedömning av en baskonsumtion som kan beräknas för olika hushållstyper.

I denna rapport redovisas befolkningen utifrån disponibel inkomst per konsumtionsenhet uppdelat på fem grupper som kallas kvintiler. I den första kvintilen ingår de personer som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet bland de 20 procent lägsta inkomsterna i Sverige och därefter hamnar personerna i respektive kvintil 2 – 5 beroende på hur hög inkomsten är.

Gränsvärden för respektive inkomstgrupp (kvintil) 1980:

- Kvintil 1: Mindre än 31 700 kr
- Kvintil 2: 31 701 kr – 39 702 kr
- Kvintil 3: 39 701 kr – 47 300 kr
- Kvintil 4: 47 301 kr – 57 500 kr
- Kvintil 5: Mer än 57 500

Gränsvärden för respektive inkomstgrupp (kvintil) 2015:

- Kvintil 1: Mindre än 110 200 kr
- Kvintil 2: 110 201 kr – 153 900 kr
- Kvintil 3: 153 901 kr – 203 500 kr
- Kvintil 4: 276 500 kr – 276 000 kr
- Kvintil 5: Mer än 276 000

Beloppen för gränsvärden är betydligt lägre än de officiella inkomstuppgifterna som presenteras i undersökningen Inkomster och Skatter (IoS). Detta beror på att inkomstredovisningen i Undersökningarna av levnadsförhållanden baseras på andra konsumtionsvikter än de som används i IoS, för att kunna redovisa en obruten tidserie för åren 1980–2015.

Konsumtionsvikterna som används baseras på hur mycket en hushållsmedlem antas konsumera i form av mat, kläder och andra varor som ett hushåll införskaffar. Ett barn i åldern 0–3 år antas konsumera mindre än ett barn i åldern 4–10 år medan vuxna i åldern 18 år eller äldre antas konsumera mer än barn generellt. Beroende på vilken ålder hushållsmedlemmen har får respektive medlem i hushållet en konsumtionsvikt.

I rapporten har följande konsumtionsvikter använts för olika hushållstyper och ålder på hushållsmedlemmarna:

Hushållstyp/hushållsmedlem	Konsumtionsvikt
1 vuxen	1,16
Två vuxna	1,92
Barn 0–3 år	0,56
Barn 4–10 år	0,66
Barn 11–17 år	0,76
18 år eller äldre	0,96
Övriga vuxna i hushållet	0,96

De tidsserier i rapporten som avser inkomstredovisning sträcker sig fram till år 2015. Inkomstuppgifter för år 2015 är de senast tillgängliga.

Region

Två typer av regional gruppering används i rapportens tabellbilaga. Dels en jämförelse mellan de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö med övriga landet. Dels regional indelning enligt NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). Indelningen enligt NUTS-nivå 2 baseras på län och består av följande grupper:

- SE11 Stockholms län
- SE12 Östra Mellansverige
- SE21 Småland med öarna
- SE22 Sydsverige
- SE23 Västsverige
- SE31 Norra Mellansverige
- SE32 Mellersta Norrland
- SE33 Övre Norrland

Mer information om regionala indelningar finns i dokumentet *MIS 2015:1 Regionala indelningar i Sverige den 1 januari 2015* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Enligt SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB) ökade Sveriges befolkning i åldern 16–84 år med ungefär 20 procent mellan 1980 och 2016. Gruppering efter kommun visar att ökningen har varit större i de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö än i riket som helhet. Gruppering enligt NUTS2 visar att befolkningen har ökat i de flesta NUTS-regioner. Stockholms län har ökat mest, följt av Sydsverige och Västsverige. I två regioner har befolkningen minskat något: Norra Mellansverige och Mellersta Norrland (SCB 2017).

In English

This report gives an overview of the developments since 1980 with regard to a selection of indicators in Statistics Sweden's Living Conditions Surveys. The report includes one chapter on each of the eight subject areas housing, employment, work environment, leisure, social relations, civic activities, health and security that make up sub-components in the Living Conditions Surveys. Results are reported on the population aged 16 to 84 and broken down by study domains such as sex, age, Swedish/foreign-born, educational level, income level and region.

The results show that in the 1980s, it was more common than today to live in a rented dwelling, live in overcrowded conditions, smoke daily, belong to a trade union, be a member of a political party, not have a close friend, and worry about the household economy in the coming year.

On the other hand, in the 2010s, it is more common than in the 1980s to be overweight, take snuff daily, work in shifts, have a job with good opportunities to learn new things, voice your opinion in political discussions, and have been subjected to threats or violence at some time during the past year.

A lot has happened in Sweden in the more than forty years that the Living Conditions Surveys have been carried out. Some things have stayed the same, while many other things have changed. For example, the proportion of people in the population with a post-secondary education, and the proportion of foreign born persons have both doubled. This should be taken into account in interpreting the results.

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

Denna rapport ger en översiktlig beskrivning av hur den svenska befolkningens levnadsförhållanden har utvecklats sedan början av 1980-talet. Rapporten baseras på ett urval av indikatorer från Undersökningarna av levnadsförhållanden 1980–2016.

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.